

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Nevelés- és Művelődéstudományi Intézet
Művelődéstudományi és Humán Tanulmányok Tanszék

**A POKET mélyén – A POKET zsebkönyvek köré szerveződő
közösségek vizsgálata**

TDK dolgozat

Témavezető:
Dr. Márkus Edina
egyetemi adjunktus

Készítette:
Kovács Rebeka
közösségszervezés BA

Debrecen, 2023

Tartalomjegyzék

1. BEVEZETÉS.....	1
2. ELMÉLETI HÁTTÉR.....	3
2.1. Fontosabb fogalmak	3
2.2. Az olvasókörök és az olvasásnépszerűsítés múltja és jelene	6
2.2.1. Az olvasókörök múltja.....	7
2.2.2. Az olvasásnépszerűsítés és néhány hazai olvasásnépszerűsítő kezdeményezés	8
2.3. A témában megjelent hazai kutatások bemutatása	10
3. A POKET KEZDEMÉNYEZÉS BEMUTATÁSA.....	15
3.1. Az egymásra figyelő közösség.....	16
3.2. A POKET külső tevékenysége, megítélése	17
4. A POKETKÖZÖSSÉGBEN VÉGZETT KUTATÁS EREDMÉNYEI.....	18
4.1 Hipotéziseim	19
4.2 A minta jellemzése	20
4.3. A POKET közösségekkel való kapcsolódás	23
4.4. Olvasási és POKET vásárlási szokások.....	26
4.5. A POKET tagok közösségről való vélekedése, igényei	30
5. ÖSSZEGZÉS.....	34
IRODALOMJEGYZÉK.....	36

1. Bevezetés

„Életre-halálra olvasni, mert ez a legnagyobb, az emberi ajándék.” - írta Márai, mégis egyre intenzívebb az olvasás mellőzése társadalmunkban. A rohamosan, mindent digitalizálni vágyó 21. században már sokkal inkább kezd csak valamiféle kuriózumként fel-feltűnni, a korábbi századok legnépszerűbb szabadidős szórakozási formája. A változásokkal való együtt haladás persze elkerülhetetlen és szükséges is, azonban számos érték kihalásához vezethet, az újdonság ereje, főleg a kultúra területein.

Ilyen érték az olvasáson belül a papíralapú olvasás is. Egyre többen olvassák el digitális eszközeiken a megismerni kívánt anyagokat, alkotásokat. Bár az efféle tartalomfogyasztás így is csekély a közösségi média felületeihez és a különböző videómegosztó platformokhoz képest.

Az olvasás azonban nem csak azért lényeges, mert számos funkciója van, mint például a tanulás, feltöltődés, tájékozódás, szórakoztatás stb. Fiziológiai szempontból is fontos, mivel biológiai és pszichológiai megközelítésből az olvasás az agyban végbemenő folyamat, ami hatással van az agy fejlődésére és a szemmozgásra, emellett segíti az összetett gondolkodást, fejleszti a szókinccset, formálja a gondolkodásmódot, növeli a kreativitást és a képzelőerőt. (Csépe 2006, Fülekiné Joó 2018)

Az olvasás tendenciája hanyatlófélben van. „*A felnőtt populációnak már csak kevesebb, mint fele olvas szépirodalmat szabad idejében. A csökkenő olvasás tendenciája az olvasás legkülönbözőbb területein megfigyelhető. A kedvtelésből olvasás gyorsan hanyatlik, és a folyamat különösen felgyorsult a fiatalok körében. Ők korábban a társadalom legtöbb szépirodalmat olvasó csoportját alkották, napjainkra viszont a legkevesebb szépirodalmat olvasókká váltak.*” (Fülekiné Joó 2018:6) Ezen felvetést erősítik a TÁRKI 2020-as kutatásai, ami alapján a jelen magyar felnőtt társadalomnak csak 13%-a olvas rendszeresen, ami már csak azért is katasztrofális eredmény, mert a 2005-ben mért 25%-hoz képest ez óriási visszaesés. (Bernát – Hudácskó 2020)

A társadalomra nézve is kiemelt jelentősége van, hiszen az olvasásnak vannak közösségi aspektusai is. Ezek színterei a könyvtárak, olvasóköri. Azonban a könyvtárba járás és a könyvtárak nyújtotta szolgáltatások, programok is egyre kevesebb embert tudnak elérni. A könyvtárba iratkozók száma is évről-évre csökken, az OSZK 2019-es felmérései alapján a magyar társadalom 44% még soha nem is volt könyvtári tag, 36%-uk pedig több, mint öt éve

nem az már. Ezen eredmények kritikusságát a KSH mutatói is megerősítik, egyre kevesebb a beiratkozási és a látogatási arány. (Tóth 2019)

Az ügy fontosságára és ezen folyamat visszaszorítására viszont egyre több ember kezd felfigyelni és egyre több olvasásnépszerűsítő kezdeményezés kezd kibontakozni, megjelenni Magyarországon. Ezek jelentős része pedig a közösségi média használja csatornaként a közvetítésre. Ezzel megcélozva a Z generációt, ami azért kiemelten fontos, mivel digitális bennszülöttekként nem az olvasás kerül az elsődleges kikapcsolódási, szórakozási formák közé. Az olvasás felé terelésre pedig ez a megoldás nagyon hatékony lehet, így hát a fő kutatási indítékaim ezen trendek megismerése révén alakultak ki.

Érdeklődésem központjában kifejezetten egy ilyen mozgalom, a POKET közösség megismerése került. A kezdeményezést motiváló tényezők, eszközök, az általuk kínált lehetőségek felkutatása mellett, a leginkább működésük elemei, formái foglalkoztattak. A POKET különlegessége abban rejlik, hogy a vásárlóinak egy könyvük megvásárlásán túl más is nyújt. Hiszen az, hogy kizárólag automatákból lehet beszerezni, már ad egy élményt, de emellett aktív Facebook csoportjuk is működik és azokban a városokban, (1.ábra) ahol található automata, (folyamatosan terjeszkednek) ott egy helyi kis POKET közösség is működik. Ennélfogva a közösség működésének formáiban lévő lehetőségeket kutattam. Azt, hogy hogyan épül fel és miként működik egy közösség, melynek szervező ereje az olvasás fontosságának átadása. A létrejövő csoportok alapelemeit, összetartó erejüket. Azt, hogy miben látják magukat erősnek és miben fejlesztenék még ezeket a közösségeket. Azokat a módokat, amelyekkel az olvasást népszerűsítik, azt, hogy kiket tudnak ezzel elérni, hogyan népszerűsítik a közösség tagjai saját köreikben ezt a mozgalmat, valamint milyen hatást tudott elérni a POKET a 2018-as indulása óta az olvasáshoz való hozzáállásukban.

E kérdéskör vizsgálata köré szerveződve a dolgozat első felében a téma szempontjából releváns fogalmak áttekintésével, valamint egy rövid történeti áttekintővel a kutatás elméleti, értelmezési keretének kialakítása a cél. A témát érintő hazai kutatások feltérképezése és elemzése, valamint röviden a történeti háttér megismerése is elengedhetetlen a téma vizsgálatát megelőzően. Bemutatom továbbá a kutatásom célját, jelentőségét és aktualitását, módszertanát, továbbá a felmerülő kérdéseket és problémafelvetéseket. A második egységben pedig a témában végzett empirikus kutatásom módszertanát és eredményeit ismertetem. Végül összegzem a kutatásom eredményeit.

2. Elméleti háttér

A téma újszerűsége azt hozza magával, hogy a hazai felmérések eredményeit és megfigyeléseit is szem előtt tartva, először egy rövid történeti áttekintés szükséges. Az olvasókört először, mint fogalmat vizsgálom, majd a későbbiekben történeti fejlődésére és átalakulására is kitérek. Emellett a későbbiekben a közösséggel kapcsolatba hozható releváns fogalmakat is ismertetem. Mivel a téma kapcsán nagyon fontos megemlíteni mit is értünk művelődő és online közösségek alatt, hiszen ez a POKET meghatározását segítik. Ezek megértése után, pedig fontosnak tartom még az olvasásnépszerűsítést, mint jelenséget definiálni, a téma kapcsán felmerülő kutatásokat és néhány hazai kezdeményezést ismertetni.

2.1. Fontosabb fogalmak

Az **olvasókör** alatt olyan csoportosulásokat, közösségeket értünk melyeknek összetartó ereje az olvasás. A *„szó eredeti értelmében tulajdonképpen a könyvtárral egybeforrott kultúrotthont jelent, ahova az emberek könyvet, újságot olvasni, beszélgetni, politizálni járnak, mint valamikor régen a 48-olvasókörökbe.”* (Sallai 1954:23) Céljuk a különböző szépirodalmi, de esetenként tudományos, ismeretterjesztő és közéleti alkotások olvasása, esetleg elemzése és megvitatása. A közösségekbe történő művelődés szempontjából meghatározó szabadidős forma. Időről- időre változik a jellege és formája, az előfordulásuk mennyisége, viszont mi sem bizonyítja jobban, hogy szükség van rá, hiszen még most is van rá igény a digitalizálódó korban. Így fogalmazta ezt meg Maróti is, mely szerint *„a művelődés eredményességéhez két dolog kell: az érdeklődésnek megfelelő rendszeres olvasás és az olvasottak megbeszélése közösségi keretek között.”* (Maróti 2013:6)

Maga a **közösség** fogalma nagyon szerteágazó. Sokféleképpen került már értelmezésre, abban azonban mindenki egyet ért, hogy kialakulása egyidős az emberiség történetével, hiszen már elég csak az ősközösségekre gondolnunk. Az ember társas mivoltából fakadóan minden korban igényelte a különböző közösségek létrehozását és abban való aktív jelenlétét.

A közösségfejlesztés kapcsán használták magát a kifejezést először. A hazai közösségfejlesztés meghatározó alakja, Vercseg pedig többféle definíciót is létrehozott tanulmányaiban a fogalom könnyebb értelmezése érdekében. Számos munkájában foglalkozik a definíció meghatározásával. A legfontosabb, hogy a legtöbb szerző a lokalitáshoz vezeti vissza, így ilyen

aspektusból van a legtöbbet megközelítve a kifejezés. Ezen kívül azonban vannak még csoportosító tényezők. Így három csoportba sorolhatjuk a közösségeket: lelki, szellemi; helyi és érdeklődés szerinti csoportokra. (Vercseg 2018, Arapovics 2018)

- Helyi, lokális közösségek, amikor a közösség földrajzi vonatkozásban jelenik meg
- Érdeklődés szerinti közösségek, melyeket az egyén személyisége alakít és nem a lokalitás
- Szellemi, lelki közösségek

Hankiss értelmezésében négy alapfeltételére van szükség: *közös érdekre, közös célra, közös értékrendre és mindezek meglétének tudatára, vagyis más szóval a „mi” tudatra. (...) e négy tényező különböző arányban lehet jelen egy-egy közösségben, de mind a négy együttes jelenléte teszi igazán erőssé és a külső hatásokkal szemben ellenállóvá a közösséget.* (Hankiss 1983:232)

Vercseg Warren elképzelésein keresztül igyekszik a fogalmat érthetőbbé tenni, e szerint közösség az, ami megfelel ennek az 5 funkciónak (*szocializáció, társadalmi részvétel, társadalmi kontroll, gazdasági boldogulás, kölcsönös támogatás*). Ez az öt funkció biztosítja a tagjainak a megélhetést; értékeket ad át, melyek a közösség kultúrájára jellemzőek; biztosítja a társadalmi élet lehetőségeit, jogait, a kontrollt, melynek alapjai a közösségi értékek és normák; a köz ügyei iránti elkötelezettséget és felelősséget; valamint a közösség tagjai segítik egymást, együttműködve hajtának végre feladatokat. (Vercseg 2018)

A közösségeket azonban azért is nehéz definiálni, mivel a világ változásai hatással vannak rájuk. Most éppen egy új formája is kezd kibontakozni a virtuális térben.

Az **online térben létező közösségek** jelensége még nem tekint vissza a régmúltra, így definiálni is nehéz. Megvan ugyan bennük is a Hankiss által megfogalmazott négyes, viszont nem lehet őket lokalitás szintjén elhelyezni. Már virtuális közösségeknek, a szóösszetételében is ellentmondásokkal találkozhatunk. Hiszen a hagyományos közösségek legfőbb jellemzője a *földrajzi helyhez való kötöttség*. A virtuális terekben azonban a fizikai távolság nem jelent akadályt, sőt a technikai vívmányoknak köszönhetően a világ bármely pontjáról becsatlakozhatunk egy közösségbe. (Klement 2016) Ezáltal az összetartozás érzése, az érintkezés formái teljesen újféle közösségi élményt alakíthatnak ki. A virtuális tér, pedig egy sokkal szélesebb csatornája lehet a tájékozódásnak, információszerzésnek és az emberek bevonásának is. A legfontosabb összetartó erejük a kommunikációban és az információszerzésben, a közös érdeklődései körön alapuló témák megvitatásában rejlik főként. (Rheingold 1995, Klement 2016)

Rheingold az elsők között kezdett kutatni a témában, a virtuális közösségek elnevezése is tőle ered, a megfogalmazása alapján pedig olyan emberek csoportját jelöli az megnevezés, akik ugyan ismerhetik egymást személyesen is, de alapvetően a világhálón keresztül kerülnek egymással kontaktusba. Az ilyen formán szerveződő közösségek előnyeit pedig abban határozta meg, hogy sajátos érdeklődés alapján százféle beszélgetésbe van lehetőség bekapcsolódni, előítéletektől mentesen, hiszen az egyének nem ismerik egymást személyesen, így csak gondolataik és kommunikációs képességeik határozzák meg őket. Ezek pedig teret biztosítanak az együtt gondolkodásra, segítség kérésére és egymástól való inspirálódásra is. Ekkor azonban még a virtuális közösségek legnagyobb hátráltatója a technikai eszközök és hálózat okozta problémák voltak. (Rheingold 1995)

Jelentőségük azonban az elmúlt időszakban különösen megnövekedett. A világjárvány idején legtöbb közösség kénytelen volt működését a virtuális térbe helyezni, ami számos előnnyel járt a számukra, mivel az online forma legnagyobb előnye a kiterjesztett elérés és talán így sokkal több emberhez tudtak elérni. Az ilyenfajta térben működő közösségek számát és jelenlétét pedig csak növelte ez a folyamat. A technikai megoldások pedig sokkal erősebbé váltak.

Az online működő közösségek értelmezése még átfogóbban: „*A virtuális összetartozásnak valójában sokféle változata van, s nem mindegyik felel meg a közösségi művelődés által használt közösség fogalomnak. Ezek a közösségek térben akár jóval messzebb vannak egymástól, mint a személyes kapcsolattartáson alapuló közösségek. (...) Egy online közösség tagjai azért érintkeznek másokkal, hogy saját igényeiket kielégítsék, vagy valamilyen közösségi szerepet vállaljanak. Azonos az érdeklődésük, információcserére van igényük, vagy olyan szolgáltatást nyújtanak, amely közösség létrejöttéhez nyújt alapot.* „(Nemzeti Művelődési Intézet 2020: 26)

„**Művelődő közösség:** a művelődési érdeklődési kör és az önképző, társas tevékenység szerint elkülönülő - jogi személyiség nélküli - lakossági csoport.” (1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről – a hatályos változat szerint)

A művelődő közösségek a nonformális tanulás lehetőségeit teremtik meg. Az azonos érdeklődésűeket csoportosítja, így számos ilyen típusú csoport működik. Melyekben a cél az egyén személyiségének kibontakoztatása és fejlődése, a szociális tanulás és a tudásmegosztás. Egy ilyen közösség vezetője kiemelkedő tudással rendelkezik az adott területhez kapcsolódóan, de nem feltétlenül rendelkezik erről képesítéssel. A résztvevők száma nem limitált és időbeli

korlátok sem szabályozzák, nincsenek meghatározott időpontok. Jellemzően valamilyen közművelődési intézmény ad teret ezeknek a közösségeknek. (Arapovics – Vercseg 2017)

„A közösségfejlesztést szűkebben és tágabban is értelmezhetjük. A neveléstudományban és a pszichológiában a gyermek személyiségfejlődését, az életvezetést elősegítő pedagógiai módszer, de társadalomtudományban, a közösségi munka fogalomtárában egyszerre jelent részvételre ösztönző módszert, szakmát és mozgalmat is. A közösségfejlesztés valamennyi jelentéskörében a tevékenység a szociális és állampolgári kulcskompetencia fejlesztésre irányul, akár egyénre, akár kiscsoportra, akár lokálisan, érdeklődés vagy lelki hasonlóság alapján szerveződő közösségre vonatkozzon is, a társadalmi tőke erősítését szolgálja.” (Arapovics 2016:41)

Ezek alapján látható tehát a közösségfejlesztés sokszínűsége, hogy mennyi lehetőség rejlik benne és mennyiféle közösséget érhet el, annak ellenére, hogy főképp ez a folyamat a települések fejlesztésére használatos. *„a közösségfejlesztési folyamat egy településen a lakosság megszólításával és bevonásával – aktivizálásával – kezdődik, majd a problémák felismerésével és azok nyilvánossá tételével folytatódik, melynek során mind többen kapcsolódnak a folyamathoz, és jutnak el a közösségben megfogalmazódó feladatok felismeréséhez és közösségi megoldásához, mégpedig ismereteik és képességeik fejlesztése útján, a lehetséges partnerekkel együttműködve”* (Vercseg 1998:86) Ez ellenére viszont hagyományos közösségek esetében is működőképesek lehetnek ezek a lépések, a problémák feltárása után pedig sor kerülhet a fejlesztő módszerekre, amik pedig az alábbiak:

- Aktivizáló módszerek
- Helyi nyilvánosságot fejlesztő módszerek
- Együttműködést fejlesztő módszerek
- Gazdaságfejlesztési módszerek
- A települések feltárására, megismerésére vonatkozó módszerek (Vercseg 1998:90)

Amik ugyan szintén csak részben, de hagyományos, kisközösségre levetítve is sikeresek lehetnek.

2.2. Az olvasókörök és az olvasásnépszerűsítés múltja és jelene

A POKET részletesebb megismerése előtt azonban fontos szót ejteni az olvasókörökről, mint közösségi jelenségről is. Hiszen mi sem fejeznék ki jobban szerepüket, mint az, hogy évszázadok óta jelen vannak. Ez valahol az olvasásnépszerűsítő közösségek elődjének is tekinthető.

Valamint ebben a fejezetben még az olvasásnépszerűsítés jelenlegi helyzetéről is nyújtok egy áttekintést.

2.2.1. Az olvasókörök múltja

Már egészen a nyelvújítás korától kezdve vannak források különböző körökről. Elsőként 1792-ben már létezett például a Budai Olvasókör. *„A felvilágosodás kori olvasókörök tehát olyan politikai társulások voltak, amelyeknek programjában az olvasás és művelődés, mint a társadalmi átalakulás eszköze és az osztrák gyarmatosítás elleni harc fegyvere kapott helyet. A köztársasági mozgalom elfojtásával - amelynek e klubok számos vezetője és tagja is áldozata lett - működésük lehetősége megszűnt.”* (Fülöp 1978:17) Széchenyi pedig még inkább fellendítette a népszerűségüket. Céljuk már akkoriban is az emberek közösségekben történő művelődését szolgálta. A társadalom művelődésre vágyó rétegei számára nyújtott szellemi kikapcsolódást. Az olvasóköri mozgalom teremtett arra is lehetőséget, hogy 1821-ben zsebkönyv jelenjen meg Auróra néven, mely a kor jelentős költőinek verseit fogta össze. A reformkori felfutásuk után a szocialista időkben vált újra jelentőssé jelenétük.

Ezek a művelődő közösségek társadalmi rétegek szerint külön- külön csoportosulva hozták létre magukat. Így polgári, egyházi és munkás- paraszt körök voltak jelen. Újonnan megjelenő műveket vitattak meg, tájékoztak és értekeztek az aktuális a település, az ország és a világ helyzeteiről, szellemi fejlődést is jelentett és a vitakultúra kibontakozását is segítette. A földművelő rétegek számára pedig, ezeken túl azért is volt jelentős, hiszen sok esetben ez jelentette számukra az egyetlen formáját eszmélkedéseik kibontakoztatásának. A lényeg a kultúrközösségek kialakítása volt, hogy a *társas élet otthonai*, klubjai legyenek ezek a körök. Ahol az emberek szabad estéiken egész családjukkal, olvasni, beszélgetni járhattak. (Veres 1953) Fontosságuk a két világháború alatti békeidőkben is megnyilvánult, hiszen sorra jöttek létre új körök a kikapcsolódás és szórakozás reményében.

„Az első világháború előtt alakult olvasókörök művelődési szerepköre nem volt kizárólagos. Együtt járt gazdasági, politikai és társadalmi törekvésekkel, ezek együttes jelenléte határozta meg tevékenységét és hatását. Sorra alakultak — más-más osztálybázissal— a gazdakörök, a 48-as, függetlenségi, Kossuth-párti körök és az agrárszocialista olvasókörök. Ez utóbbiak jelentősége a legnagyobb, mivel az olvasókörök a földmunkásság és a szegényparasztság eszmélkedésének iskolái voltak.” (Gellér Ferencné 1980:61)

A 19. század óta számos társadalmi, gazdasági, technológiai változás ment már végbe a világban. Az olvasókörok fontosságát azonban mi sem bizonyítja jobban, hogy ugyan változó számmal és aktivitással, de a mai napig léteznek. Maróti is erre a megállapításra jutott: „*Igaz, hogy a rendszerváltozás óta újjáéledt néhol az olvasókörok, de nem tudtak elterjedni országosan, és az ismeretterjesztésben – ahol még egyáltalán létezik – népszerűbb az előadás, mint egy-egy téma megbeszélése.*” (Maróti 2013:8) Szerencsére ez az arány azóta már javulóban van. Ezek mentén pedig jól kirajzolódik, az ember alapvető, a közösséghez való tartozás igénye és ereje is, mellyel a művelődés is eredményesebb.

2.2.2. Az olvasásnépszerűsítés és néhány hazai olvasásnépszerűsítő kezdeményezés

Nincs konkrét fogalom, kevés szakirodalom foglalkozik a témával és azok is többnyire könyvtári berkeken belül. Az viszont világos, hogy egy olyan folyamatról beszélhetünk, amelynek célja az olvasás népszerűsítése, különböző programokkal, kezdeményezésekkel. Kezdetben ez a könyvtárak feladata volt, itt valósultak meg ezek a folyamatok. Azért fontos, mert az olvasóvá nevelés alapja, a rendszeres olvasással kezdődik, ez által lehetséges csak az olvasás értékének átadása. Az elmúlt pár évben azonban a social media platformjainak térhódítása lehetőséget teremtett arra, hogy ezek a felületek is beszállhassanak a népszerűsítésbe. Azért meghatározó ez, mivel így sokkal több ember elérésére nyílik mód és sokkal kötetlenebb is, mint a könyvtárak falain belül.

A 21. század rohamosan gyorsuló fejlődése és az infokommunikációs eszközök elterjedése és azok örökös fejlesztése az olvasói élmény elköpéséhez vezet. Ennek kiküszöbölésére azonban, már régóta vannak kezdeményezések. Magyarországon és a világban mindenhol. Európában és az USA-ban is rendkívül népszerűek például a BookTuber-ek és a Bookstagram oldalak, ahol az előbbi felhasználók a YouTube-on, utóbbiak pedig az Instagram-on számolnak be követőiknek olvasói élményeikről. A hazánkban fellelhető lehetőségek mélyebb ismerete tükrében elmondható, hogy itt jelen vannak, blogok, videó sorozatok, facebook csoportok és könyvautomatás formában is. De vannak egészen sajátos módszerek is, amelyek csak egy ruhadarabra nyomtatott vers idézettel akarnak olvasásra buzdítani. Ezek lényege, hogy valamilyen formában közelebb hozza az emberekhez az olvasást és felhívja rá a figyelmet, azért, hogy gondolkozásra, elmélkedésre, önfejlesztésre készítse őket.

Ezek mentén a Magyarországon zajló főképp az online térben folyó, civil alapú kezdeményezéseket követtem figyelemmel, a könyvtárak próbálkozásait, megoldásait a témám

fő indítéka okán nem találtam relevánsnak. Azt viszont fontos megemlíteni, hogy a mai napig rengeteg könyvtár is tesz ezért a nemes ügyért, vagy éppen működik együtt, egy online mozgalommal.

Ilyen például a Nyíregyházi Móricz Zsigmond Megyei és Városi Könyvtár, ahol már több program is megrendezésre került a nyíregyházi POKET közösséggel karöltve. Emellett 2013-ban indult a KLIK olvasóvá nevelő országos programja, melyben általános és középiskolások figyelmét hívták fel az olvasás jelentőségére. 2005 óta pedig minden évben megrendezésre kerül az Országos Könyvtári Napok, ami egy a hazai könyvtár rendszert átfogó eseménysorozat.

Az online térben működő, innen induló számos kezdeményezés közül, pedig röviden néhány személyes megítélesem szerint kiemelkedő és a POKET szempontjából is jelentős megmozdulást szeretnék bemutatni.

Szabados Ágnes híradós, műsorvezető több irodalmi kezdeményezés megálmodója. A ***Nincs időm olvasni kihívással (NIOK)*** indította el olvasásnépszerűsítő programját. Közösségi olvasást kezdeményez, melyben a résztvevők minden hónapban elolvasnak egy könyvet, aztán ezt majd online könyvklubban, egy élő video chat keretein belül beszélik át. A dolog hétköznapiságával arra törekszik, hogy az emberek életében mindennapi kikapcsolódási formává váljon az olvasás. A kezdeményezés nagy népszerűségnek örvend, mára több mint 52 ezer követője van. Ezen a vonalon tovább haladva azóta már elindította olvasásnépszerűsítő YouTube csatornáját is, ahol a NIOK könyv klubok visszanézhetőek és extra tartalomként az adott könyvekről ismert személyekkel, szakemberekkel is beszélget. A ***Mutasd a könyvespolcod*** elnevezésű új sorozatában pedig színészekkel, művészekkel, költőkkel és írókkal, a magyar kultúra meghatározó alakjaival beszélget a könyvespolcuk tartalmáról, olvasói élményeikről, számukra meghatározó könyvekről. Ezzel inspirálva, a NIOK közösség tagjait még több mű megismerésére.

A ***VATES, Irodalmilépegető, Versfalat és a Költér közösségi oldalak*** inkább a versek és novellák világát helyezik előtérbe. A versek közvetítését a VATES ruhakollekciókkal is igyekszik népszerűsíteni. Az oldalak többségére jellemző, hogy április 11. én közös hashtaggel buzdítja az embereket a versek megosztására, ezek hatása pedig kiterjed az offline térbe is. Ugyanis többnyire a nagyvárosokra jellemzően a posztolj verset a faladra megjelenik a posztolj verset az utcára formájában.

A hazai irodalomnépszerűsítés egyik legismertebb alakja Juhász Anna, aki saját irodalmi szalont működtet és számos különböző irodalmi projekt megálmodója, valamint segítője. 2021

óta a POKET több kiadásának összeállításában is segédkezett. 2018-ban indította el a Marie Claire YouTube csatornáján irodalmi noteszt a **Pura Poesia**-t. A videóblogger lényegét, a különböző, a magyar közéletet és kultúrát meghatározó személyeinek olvasói élményeiről és ajánlásaikról való beszélgetések adták. Emellett a közösségi oldalain gyakran oszt meg verseket és saját olvasói élményeit is.

Az előzőekhez hasonlóan működik a **#olvass** kezdeményezés is, amit Ott Anna, irodalmár a Hadik Kávéház művészeti vezetője indított el. Az Instagramon indított hashtagével buzdítja követőit az olvasásra, a Kávéház keretein kívül. Emellett rendszeresen osztja meg olvasói élményeit is követőivel posztok formájában, valamint beszélgetéseket szervez a szerzőkkel, beszélget könyvekről.

Az egyre népszerűbb **OLVASNI SZABAD!** elnevezésű kezdeményezés, olvasókörszerű közös olvasásra buzdít. 2020-ban Szendrői Csaba a magyar alternatív zene meghatározó dalszerzője, az Elefánt frontembere indította el. Az olvasásnépszerűsítést egy sajátos ötlet alapján indította el, lényege, hogy a közösségi eseményeken a résztvevők elkezdenek olvasni, majd közösen megvitatják olvasói élményeiket. Minden hónapban van egy esemény, egy új könyvvel. Ide különböző vendégek, költők, pszichológusok is érkeznek és színesítik a témát saját tudásukkal, szakértelmükkel. Épp így bővült kéttagúvá a csapat, mivel Jakobvits Kitti pszichológus, irodalomterapeuta is először előadóként tűnt fel egy eseményen, azóta pedig már a mozgalom oszlopos tagja.

A bemutatott kezdeményezésekben közös az, hogy van egyfajta közvetítés a szerzők, költők és olvasók között. A mai olvasásnépszerűsítést még intenzívebbé teszi az ő jelenlétük. Többőjük személyesen is tesz az ügy érdekében. Kemény Zsófia író, költő és Leiner Laura is aktív tartalomgyártó a TikTokon. Live-okat indítanak, beszélgetnek az olvasókkal és más irodalmi témákról is elmélkednek. Hozzájuk hasonlóan van jelen az Instagramon Simon Márton költő is, aki például a COVID idején indította el **Pingvin ovi** nevű online projektjét, melyben verseket olvas fel és beszélget róluk követőivel.

Az előbb felsoroltakban a POKET azért nem kapott helyet, mivel a harmadik fejezetben elemzem majd részletesen.

2.3. A témában megjelent hazai kutatások bemutatása

Az öt legutóbbi hazai kutatást vettem górcső alá. A választásomat az indokolta, hogy igyekeztem a legfrissebb eredményekre hivatkozni, már csak azért is mert a digitalizáció

világában megkerülhetetlenek az online platformokon folyó népszerűsítő folyamatok, másrésről pedig ezen területen a COVID is sokat javított, így a vizsgált kutatások zöme 2019 óta zajlott. Az első négy kutatásban az olvasásnépszerűsítés fontossága állt a középpontban, de különböző megközelítésekből. Az ötödik tanulmány pedig kifejezetten a POKET közösségek vizsgálatára irányult. A POKET még egy viszonylag friss kezdeményezés, alig négyéves, így kifejezetten erről szóló kutatás csupán egy állt a rendelkezésemre, ez viszont a téma szempontjából kiemelkedően fontos. Ez pedig jó alapot biztosított a saját kutatásom tervezése során is.

A témám szempontjából az egyik legjelentősebb kutatást Waldinger (2020) végezte, aki a **„Könyves influenszerek módszereinek adaptálása könyvtári környezetben”** címmel publikálta eredményeit 2019 októberében. A kutatása *„a könyvekkel, irodalommal foglalkozó bloggerek, vloggerek, podcastok, hírességek milyen hatással vannak elsősorban az olvasási, másodsorban a könyvtárhasználati szokásokra”* témára irányult. (Waldinger 2020:4)

Az interneten osztotta meg kérdőívét és 329 választ kapott. Ezek alapján a kitöltők 90%-a nő volt, ebből is a legtöbben, 63% 27-49 éves korosztályból, 21% képviselte a 21-26 közöttieket, és a válaszadók 63% aktív könyvtárlátogató is. A fő hipotézise az volt, hogy akik többet olvasnak, azok az interneten is aktívabbak, gyakrabban mutatják meg, közvetítik, hogy hová mentek és hogy mit olvasnak.

Két jelentős eredményt emelt ki. Arra, hogy honnan, milyen online oldalakról tájékozódnak, a könyves blogokat, majd utána pedig a „Bookstagram” oldalakat, (instagramon könyvekkel foglalkozó oldalak), jelölték meg a legtöbben, de podcastokat is hallgatnak és videókból is tájékozódnak.

A másik kiemelt eredmény pedig az volt, hogy honnan inspirálódnak. A Moly.hu volt ekkor a legnépszerűbb oldal, a kérdőív kitöltői ezt ismerték és használták a leginkább, viszont emellett kiemelték egy nagyon fontos dolgot, az írók, költők aktív jelenlétét, mivel az ő tevékenységeiket is figyelemmel követik. Példaként pedig, egy Leiner Laura dedikálást hozott az eredmény megerősítésére. A többnyire tinédzsereknek szervezett eseményre nagyon sok látogató érkezett és ez is megerősítette, azt az elképzelést, hogy igény van a könyvekre és a személyes találkozásokra.

Továbbá a kutatás végén pár online népszerűsítő programra is kitért, a NIOK (Nincs Időm Olvasni Kihívás) és a POKET is szerepelt köztük. Úgy véli az influenszerek és ezek a kezdeményezések a könyvtárakat segítik abban, hogy az olvasás szeretetét közvetítik, reklámot

is kaphatnak így egyes könyvek, és az online tevékenységük a könyvtárak számára mintául szolgálhat a marketingjükben. Emellett pedig fontos megerősíteni az olvasás közösségi élményét, az író- olvasó találkozó pedig az egyik kulcsa lehet ennek. (Waldinger 2020)

Radics (2020) *Hazai és nemzetközi trendek az olvasásnépszerűsítés terén* című kutatása már sokkal lényegre törőbb, az előbbihez képest egy évvel később készült felmérés alanyai már sokkal jobban ismerik az online olvasásnépszerűsítő platformokat. A magyar könyvtárközösség körében végzett kérdőíves felmérést, 181 kitöltőt elérve kérdéseivel. A véleményükre volt kíváncsi az olvasásnépszerűsítés témakörében. Két fő kérdéscsoportra bontotta az eredmények elemzését.

Elsőként a könyvtárosokat az olvasási szokásaikról és az ahhoz való hozzáállásukról kérdezte. 57%-uk nem ítélte meg olyan rossznak a helyzetet, 19%-uk szerint azonban tragikusabb az olvasás helyzete, kihalófélben van. A többi válaszadó szerint azonban javul a helyzet, vagy éppen úgy ítélték meg, hogy újra kezd divatossá válni. Ennél is lényegesebb azonban az arra a kérdésre érkezett válaszok aránya, hogy kell-e tenni valamit az olvasói kedv növeléséért. Mivel, összesen 2 fő gondolta csak úgy, hogy nem.

A második kérdéskör a könyvtárak és az olvasásnépszerűsítés kapcsolatát térképezte fel. Itt a könyvtárakon volt a fókusz, mivel az olvasásnépszerűsítés főképp a könyvtárak dolga volt eddig, de más hazai olvasásnépszerűsítő programok ismeretére is kitért. Az öt legnépszerűbb program között pedig ötödik helyen ott szerepelt a POKET is.

Az eredmények fényében a megkérdezettek nagy része szerint szükséges az olvasói kedv növelése. Elégnek találják ugyan a kezdeményezések számát, viszont a fiatalok elérése kiemelten fontos, legyen akár nagyobb programról vagy kis, helyi megmozdulásról szó, ezekre pedig tökéletes kezdeményezés lehet a POKET. (Radics 2020)

Farkas és Gáti (2020) *„Olvasásnépszerűsítés megújuló eszközökkel”* címmel készített tanulmányt a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár olvasásnépszerűsítési programjairól 2020-ban. Mely egy speciális időszak volt a járványhelyzet miatt, így a kutatásuk indítéka a könyvtárak világából kiszakadó online tevékenységek voltak. Főképp könyvtárak által szervezett programokat vizsgáltak, kiemelve korábbi népszerű eseményeket is, amikben mindenhol az volt a lényeg, hogy a könyvtár falain kívül valósuljanak meg ezek a törekvések. A tevékenységeikben előszeretettel hívtak meg költőket, írókat, hogy növeljék az események hírértékét és színvonalát is. Így pl.: Grecsó Krisztián, Mácsai Pál, Rudolf Péter és még sokan mások vendégeskedtek ezeken az alkalmakon. Aztán a covid az online térbe helyezte az

Országos Könyvtári Napokat. A legtöbb eseményre újból hívtak kortárs szerzőket és velük rendezte különböző tematikájú beszélgetéseket.

Arra a következtetésre jutottak, hogy a helyzet legalább arra volt jó, hogy ez a módszer nyitottabbá tette a fiatalokat az olvasásra, hiszen a legfontosabb az ő bevonásuk. Ezek az online események pedig nagy részben tudták őket is megszólítani, ez az eredmény az oldalak követői számára is pozitívan hatott. Ami pedig a programok népszerűségét illeti, azokat a műsorokat nézték a legtöbben, amelyekben a kortás alkotók is jelen voltak.

Ezen tanulmányok alapján az elmondható, hogy egyre intenzívebben az olvasásnépszerűsítés, mint fennálló, megoldandó probléma. A két legfontosabb gondolat, ami megjelent minden esetben az az írók, költők aktív jelenléte, a közelségük hatása az olvasókra, valamint a fiatalok bevonásának kérdésköre. Az esetek többségében az online felületeken zajló olvasásnépszerűsítésben látták meg a lehetőséget és ezen módszerek között meghatározónak tartották a POKET-et.

Az Országos Széchényi Könyvtár (2022) készített egy **„Olvasásfejlesztési és -népszerűsítési világgörképet”**, így ez egy nemzetközi kutatás volt. A megvizsgált országok olvasásnépszerűsítő tevékenységeit, programkínálatát fedezték fel. Ebben helyet kapott 24 ország és országokon átívelő programok is, így persze Magyarország lehetőségeit is feltérképezték. Hazai viszonylatba a könyvtárak által életre hívott programokat és könyvtáron kívülieket is említene. Helyet kapott a POKET és a NIOK is, melyek ereje és népszerűsége növekvő, hiszen már Radics (2020) és Waldinger (2020) kutatásaiban is helyet kaptak. Az olvasásnépszerűsítés pedig a vizsgált országok mindegyikében kiemelten fontos téma.

A kutatásom szempontjából Kercsó (2022) **„A könyvek közösség szervező ereje a Poket Zsebkönyvek példáján keresztül”** című munkája a legmeghatározóbb. A POKET által létrejövő Poketközösségeket mérte fel, olyan szempontból, hogy valódi közösségi funkciókkal rendelkeznek-e.

Online kérdőíves felméréssel végezte a kutatását, többnyire olyanok körében, akik ismerték a POKET-et, de olyanok válaszát is várta, akik nem. A #poketközösség csoportjába tette közzé az űrlapot, és a POKET csapat is segítette munkáját, mivel saját oldalukon is megosztották. A beérkező eredmények alapján a válaszadókat három csoportra bontotta. A 228 kitöltő közül a legnagyobb arányban a 15-24 év közöttiek voltak, 52%-kal, utánuk 25%-kal a 25-35 év közöttiek, majd pedig 16%-kal a 36-49 évesek korcsoportja képviseltette magát. A válaszadók 90%-a nő volt és csupán 10%-át tették ki a férfiak a megkérdezettek arányának. A kitöltők

legnagyobb része, 34%-a már két évnél is régebb óta ismeri és vagy követi a kezdeményezést. A demográfiai adatok után, a beérkezett válaszok alapján három csoportra bontotta a válaszadókat és ezek alapján csoportosította az eredményeket is (tagok, követők és nem tagok). A legnagyobb számban azok voltak, akik csak követik a POKET-et 55%-kal, 27,6%-uk vallotta magát valamely közösség tagjának is, a többiek pedig nem követték figyelemmel az eddigiekben a projektet. (Kercsó 2022)

A tagokra vonatkozó leglényegesebb kérdések azok voltak, hogy miért jó ide tartozni és milyen értékeket közvetít a közösség. A leggyakrabban jelölt válaszok a szélesedő látókörre, a hasonló érdeklődésű emberek megismerésére érkeztek és a többi válasz is az ismerősök szerzése köré szerveződött. Mivel jelentős a kapcsolati tőke kialakításában, információcserében és az ismerkedésben is ez a közösség. Az ide tartozás lényegét, hasonlóan az érdeklődésben állapították meg, de a könyvek adása és vétele is érdekessé tudja tenni számukra a közösséget, valamint az új témák megismerése és az ismereteik kibővítése is. Közös érdekükként az automaták fennmaradását és a közös események létrejöttét találták a legtöbben kiemelkedően fontosnak.

Azoknál, akik csak követők, a legérdekesebb eredmény az indoklásban született, hogy miért nem tagjai a közösségnek, mégpedig azért, mert nincs rá idejük vagy nincs a közelükben közösségek, vagy éppen nincs ott ismerősük. Ők szintén azért találták a leginkább érdekesnek, mert hasonló érdeklődésű emberek beszélgethetnek, és a könyvek szerzése is egy ilyen tényező. Ezen két válaszadói csoport 47%-a ismer más olvasásnépszerűsítő oldalakat is.

Azok számára, akik pedig nem ismerik szintén a hasonló érdeklődésű emberekkel való ismerkedés volt a legjellemzőbb válasz, valamint az információcsere volt még kiemelkedő.

Abban minden csoport hasonlóan gondolkozott, hogy közösség összetartása a véleményvezérek szerepe, főleg az iránymutatásban és az ösztönzés miatt. Valamint abban is egyöntetű válasz született, hogy a közösségnek van normarendszere is. Ami a hagyományos közösségek jellegére engedte következtetni. Végezetül pedig elmondható volt a kutatásról az a megállapítás, hogy rendelkezik azokkal a „jellegzetességekkel, amik a hagyományos közösségekre is igazak, de nem feltétlenül alakult ki még mindegyik esetben az az érzete a tagoknak, hogy ők egy valódi közösségben lennének jelen.” (Kercsó 2022:52)

Ez a megállapítás pedig a saját kutatásomhoz is iránymutatásul szolgált. Megalapozta a POKET közösségi mivoltához kapcsolódó kérdéseimet. Valamint néhány eredményét, az előfeltevések

megfogalmazásakor és néhány kérdését (a szerző engedélyével) a kutatási eszközhöz használtam saját vizsgálatom során.

A kutatásokat összevetve egyértelmű, hogy a téma foglalkoztatja az embereket és fontosnak tartják ezeket a mozgalmakat, azonban sokan még a könyvtáraknak tulajdonítják ezen folyamatokat. A POKET népszerűsége és aktív jelenléte viszont egyértelmű, mint ahogy az is, hogy az olvasóközönségnek mekkora igénye van az alkotókkal való érintkezésre.

3. A POKET kezdeményezés bemutatása

A POKET 2018-ban indult hódító útjára, a Sztalker Csoport közreműködésével. A formációt még három évvel a projekt előtt alapították, Vecsei H. Miklós és ifj. Vidnyánszki Attila színészek, közös előadásai miatt. Az ebből származó jogdíjak szolgáltak a megvalósítás alapjainak egy részéül. Valamint olyan céllal, hogy ez egy *„képzeletbeli társulat” is; gyűjtőhelye azoknak a fiatal alkotóknak, akik együtt kezdték a színházcsinálást, fórum olyan gondolkodóknak, akik egy irányban, közösen tervezik a jövőt,,.* (Nemzeti Színház 2018:10) A kezdeményezés ötletét Vecsei H. Miklós kezdte el megvalósítani, hozzá csatlakozott Grecsó Krisztián író is, mint művészeti vezető. 2018 április 11-én a magyar költészet napján pedig hét automatával tudott debütálni a POKET. Budapest forgalmas csomópontjait megcélozva.

A POKET célja, kortárs és klasszikus irodalmi alkotások megismertetése volt a rohanó, telefonjaikhoz láncolt fiatalokkal. Így a könyveket a Moleskine naplók formájának mintája alapján „mobiltelefonnyi” méretben hívták életre, hogy bárkinek akár a zsebében is elférjen. Továbbá közösségformáló célok kialakítása is motiválta a kezdeményezést. (Tamás 2022) A POKET csapat megfogalmazásában céljuk *„Az olvasásnépszerűsítésen túl, hogy a zsebekből kilógó színes könyvek tulajdonosai akár csak egy összenézés erejéig társak lehessenek egy színesebb, egymásra figyelőbb városi közösség kialakításában.”* (POKET 2022c)

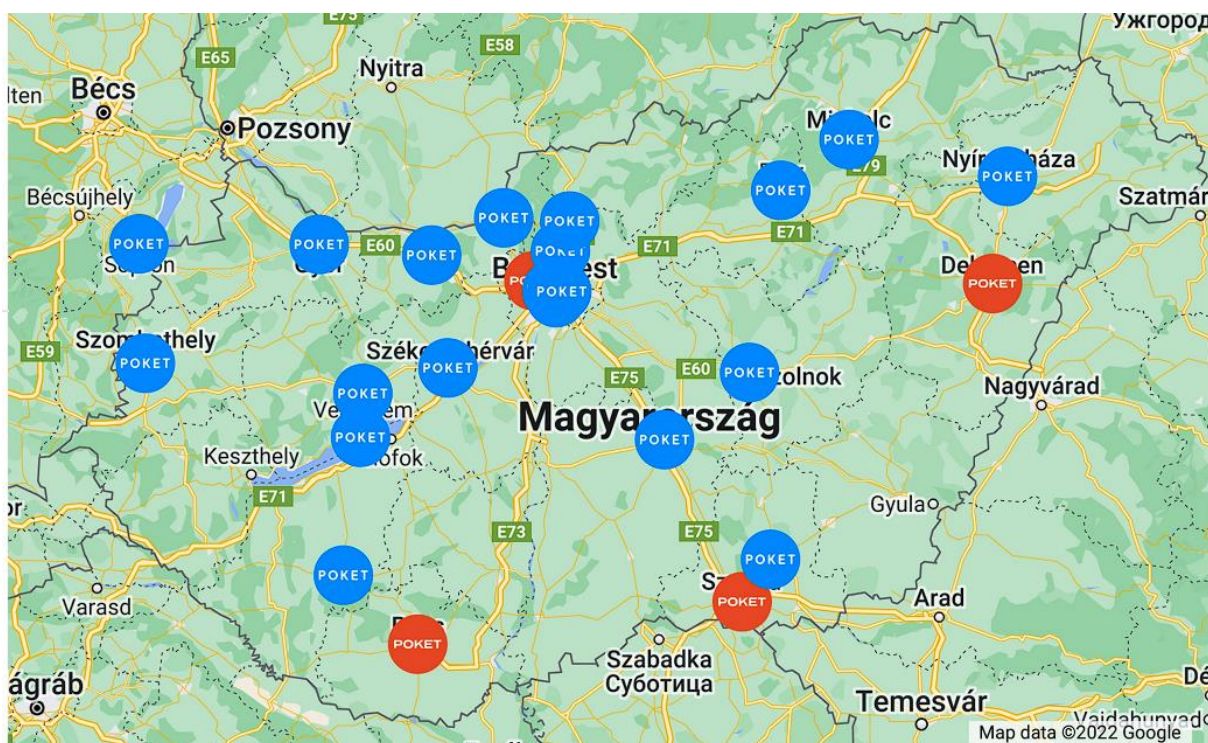
Öt klasszikus, magyar kötet került először az automatákba, melyek egy-egy nagykövet ajánlásával jelentek meg. Jelenleg az ötvenkilencedik könyv kiadásánál tartanak és ezeket azóta kiegészítik még számos egyéb kötet is. A könyveket ajánló nagykövek többnyire művészek, zenészek, írók és fiatalok számára is ismert és meghatározó személyek, akik valahogy az adott kiadáshoz is kapcsolódnak. Minden réteghez próbálnak utat találni, így az első POKET, Szerb Antal *Utas és holdvilágja* már angol nyelvű kiadásban is olvasható. A zene világa felé nyit a *Zeng a lélek* című népdalgyűjtemény kiadásuk és egy magyar dalszövegekből álló gyűjtemény is, amelyekből egy lejátszási listát is létrehoztak Spotify-on. Nagyjából egy évente jelentkezik

versantológiákkal is, melyeknek gyűjtésében a magyar kultúra meghatározó személyei is részt vesznek, pl.: Beck Zoltán, Juhász Anna, Mucsi Zoltán. Az Előadóművészi Jogvédő Iroda támogatásával nagy magyar színészek életrajzi írásait is megjelentetik. Két éve pedig határidőnaplóval is jelentkeznek. (POKET 2022a)

3.1. Az egymásra figyelő közösség

POKET Nonprofit Kft., így formájából adódóan nem profitorientált, az automaták bevételeit újabb könyvek kiadására fordítják, amiket az előállítási költségek árán tudnak terjeszteni az automatás árusítás folytán. Számos esetben azonban terveiket adománygyűjtésekből finanszírozzák. Először 2019-ben egy új budapesti automata létesítése miatt kezdtek gyűjteni, majd a terv sikeres megvalósulása után három vidéki város, Szeged, Pécs és Debrecen automatáit is ilyen formán tudták felállítani. A POKET által elindított célok révbe érése ilyen formán is mérhető, hiszen mindenhol voltak a terveik iránt fogékony emberek. Azóta pedig Budapesten is létesült már így egy automata a Batthyány téren. (1.ábra)

1. ábra a POKET automaták elhelyezkedése. Saját szerkesztés a poketonline.hu alapján



-  közösségi adományból finanszírozott automaták
-  önkormányzati finanszírozású automaták

A POKET hamar felkeltette a vidék érdeklődését is, 2019-től már itt ide is települtek automaták. Először azonban a közösség válás egy Facebook csoportban kezdett kibontakozni, hiszen ekkor még csak kevesen tudtak az automaták köré szerveződni. A #poketközsség 2019-ben jött létre és a helyi közösségek felállítása volt az egyik célja, valamint egy nagy átfogó közösség kialakítása is. Most jár közel 6 ezer tagnál a csoport. Ekkor indult a „*pokettesó*” elnevezésű kihívásuk is, ami azon alapult, hogy olyanoknak szereztek könyveket, akik nem tudtak automatából vásárolni. Ez ma már nem olyan aktív kezdeményezés, mivel már lehet online is rendelni. A másik ötletük az „automataripoter” kihívás, ami a könyvek fellelhetőségéről tudósít. Így jellemző volt, hogy előbb jöttek létre közösségek és csak utána automaták. Amikből jelenleg 31 található és a kezdeményezés már a Felvidéken és Erdélyben is nagy népszerűségnek örvend. (Tamás 2022)

A POKET igyekszik bevonni követőit, a 100 szóban sorozatát a közösség tagjai alakítják írásaikkal és illusztrációikkal, Budapestről már több ilyen kiadás is megjelent és jelenleg a pécsi és a nyíregyházai poketközösség is ezek kiadásán dolgozik. Emellett a helyi közösségek is próbálnak fejlődni, fennmaradni, a legtöbb közösség üzemeltet valamilyen közösségi médiás felületet és rendezvényeket is szervez. Például az aktuálisan megjelenő könyvekről beszélgetést, vagy a nyíregyházai poketközösség például egy könyvtárban alvós, POKET-es beszélgető estet is szervezett.

3.2. A POKET külső tevékenysége, megítélése

A POKET saját tervein túl is aktívan tevékenykedik, az orosz-ukrán háború miatt menekülni kényszerülőknek is az elsők között kezdtek gyűjteni, jótékonysági licit formájában. Dedikált könyveket lehetett így hozzájutni. Emellett például az ifjúsági kötetsorozatukból befolyó összeg egy részével számos jótékonysági ügyet, alapítványt támogattak. Például Molnár Ferenc által írt *A kékszemű* kiadásával a Bethesda Kórház Alapítványt támogathatták a vásárlók. A választott alapítványt pedig a könyv nagykövete, Fesztbaum Béla ajánlotta. De a Kompánia Alapítványnak, az InDaHouse Hungarynak és az Ódry Árpád Művészotthonnak is segítséget nyújtottak. Az Amigos Alapítvánnyal pedig közös projektjük is volt, a *Barátság a négy fal között*, aminek a tartalmi alapját egy írópályázat pályamunkái adták. A Vatessel közös ruhakollekciójukból származó bevétel egy részét pedig a Magyar tanárok Egyesületének ajánlották fel.

Ezek fényében 2018-as indulása óta már díjakkal is jutalmazták a projektet. 2019-ben a „Legjobb kommunikációs kampány” kategóriájában Civil Díjjal ismerték el a munkásságukat.

Szintén ebben az évben a Highlights of Hungary díjját is megszavazta nekik a közönség. 2022-ben pedig Budapest 149. születésnapja alkalmából Budapest Város Közgyűlése Budapestért díjat adományozott a POKET-nek, a város javára való tevékenységéért.

POKET jelentősége megkérdőjelezhetetlen, az olvasásnépszerűsítésért tett lépései és a közösségszervező tevékenységei egyre meghatározóbb elemei a magyar kultúrának. Ez a hatás pedig a kutatási témámat is megalapozta. A továbbiakban a POKET-ben rejlő lehetőségekre igyekszem majd választ találni. Azon kérdéseim mentén, hogy melyik korcsoportot éri el a leginkább a mozgalom, milyen igényeik vannak a közösségek iránt, az olvasásban milyen motiváló szerepük van és hogy milyen egyéb hatásai vannak még.

Ezek alapján azok az előfeltevéseim, hogy a POKET főleg a 20-24 év körüli egyetemistákat tudja a leginkább bevonni. A közösségeiket az olvasás iránti szeretet köti össze a leginkább. Azonban nagyobb igényük van a hagyományos közösségekre és ezek kialakítását szívesen fogadnák. A hagyományos közösségek még nem teljesen működőképesek. Az olvasói hozzáállásuk pedig változott már, mióta figyelemmel követik a POKET-et.

4. A Poketközösségben végzett kutatás eredményei

A következő fejezetben a POKET zsebkönyvek köré szerveződő közösségeket vizsgálom. A problémafelvetésem abból ered, hogy már a POKET zsebkönyvek ismeretében felfedeztem a debreceni közösséget, ami azonban nem igazán mutatott aktivitást. Ezt követően feltérképeztem a többi közösség közösségi oldalát és aktivitásukat is, amik között változó eredményeket észleltem. Így hát ezen megfigyelés mentén kezdtem gondolkodni arról, hogy milyen lehetőségeket rejt ez a formailag sokszínű közösség.

A kutatás módszertanaként az online kérdőíves formát választottam, mivel egyrészt könnyebb volt áthidalni a távolságokat és másrészt így sokkal több taghoz eljutottak a kérdéseim. Harminc kérdésből álló kérdőívemet, négy főbb témacsoport szerint állítottam össze. Ezek az alábbi csoportok voltak, először is a demográfiai és társadalmi helyzetre vonatkozó információk, a közösségekkel való kapcsolódásuk, majd az olvasási és POKET vásárlási szokásaik, végül pedig a POKET-ről és a közösségeiről való vélekedésük és közösségi igényeik.

A kérdőív a #poketközösség csoportból indult, majd a POKET hivatalos oldala is segítette munkámat és megosztotta. November 14 és 20-a között került erre sor hiszen a POKET a

kutatás során végig aktívan tevékenykedett, naponta érkeztek újabb kiadások, gyűjtési kezdeményezés és a csoport tagjainak száma is folyton gyarapodott. Hat nap alatt értem el a 204 kitöltést, az is mutatja a nagyfokú összetartást, hogy az első nap 160 válasz érkezett. A témában legmeghatározóbb kutatás is hasonló elemszámmal rendelkezik.

4.1 Hipotéziseim

A hipotéziseimet két részre bontottam és egyrészt a közösség összetételére vonatkozóan alakultak a feltevéseim, a másik részről pedig a közösség hatásáról és a tagok vélekedéséről. Ezeket pedig részben a fentebb említett *„A könyvek közösségszervező ereje a Poket Zsebkönyvek példáján keresztül”* című kutatás eredményeire alapoztam.

- H1: Első feltevésem az volt, hogy a POKET döntő többségében az egyetemisták, tehát a 20-24 éves korosztály körében ismert, ezen feltevésemet pedig Kercsó munkája alapján állítottam fel, mivel ő megállapította, hogy a *„Poket Zsebkönyvek fogyasztói javarészt 15-24 éves korúak”* (Kercsó 2022:51). Valamint azon gondolatból kiindulva, hogy a POKET automatái minden jelentős iskola- és egyetemvárosban megtalálhatóak.
- H2: Azt feltételeztem, hogy a már dolgozó POKET tagok nagyrészt valamilyen kulturális terület munkavállalói, mivel munkájukból adódóan könnyebben tudnak a kezdeményezés célkitűzéseikhez, az olvasásnépszerűsítéshez kapcsolódni és ezért az ő érdeklődésüket jobban felkelti.
- H3: Kercsó kutatásaira alapozva miszerint *„A tagok és a követők között legnagyobb arányban azok vannak jelen, akik több, mint 2 éve követik a nonprofit kft. tevékenységét, de folyamatosan csatlakoznak új poket-kedvelők is.”* (Kercsó 2022:51) Azt feltételeztem, hogy a „több mint 2 éve” résztvevő tagok fogják a legnagyobb arányban kitölteni, hiszen ők a legaktívabbak és ők vannak a legnagyobb számban a közösségben.
- H4: A kezdeményezés egyre több városban kezd megtelepedni helyi közösségek formájában, akár úgy is, hogy automata nem üzemel a városban, vagy éppen hamarabb jött létre a közösség, mint hogy a kezdeményezés közvetítő eszközét beüzemelték volna. (Kaposvár, Nyíregyháza) Így azt feltételeztem, hogy a közösség tagjai jobban preferálják a hagyományos közösségeket.
- H5: Az olvasókörok feltérképezése során, Gellér Ferencné definíciójának hatására *„olvasókörok művelődési szerepköre nem volt kizárólagos. Együtt járt gazdasági, politikai és társadalmi törekvésekkel, ezek együttes jelenléte határozta meg tevékenységét és hatását.”* (Gellér Ferencné 1980:61) megfogalmazódott bennem az az

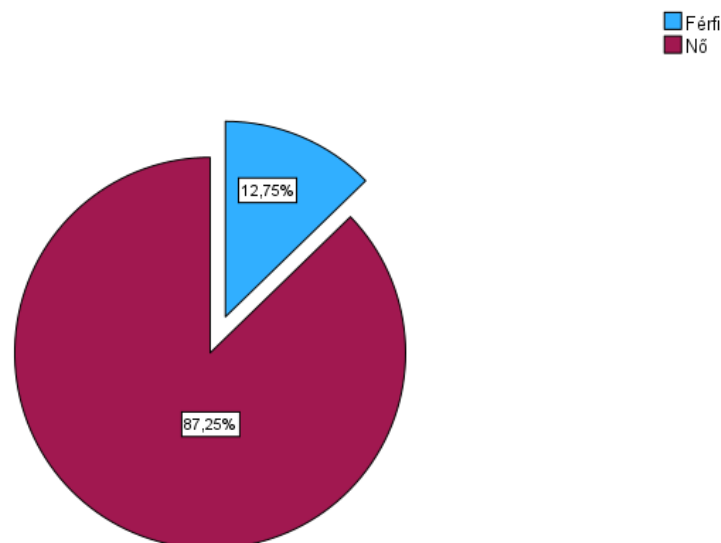
elképzelés is, miszerint a közösség meghatározható egy modern formába öntött olvasókörként is, hiszen a legfontosabb a közösségben az olvasmányokról való beszélgetés, elmélkedés és emellett politikai/ társadalmi kérdések is megjelennek.

- H6: Végül pedig azt feltételeztem, hogy a POKET négyéves jelenléte alatt már komoly olvasásnépszerűsítő hatást ért el, a közösség tagjainak olvasási szokásai javultak és egyre többet olvasnak a POKET hatására (pl.: nagykövetek, adományozást támogató könyvek, események).

4.2 A minta jellemzése

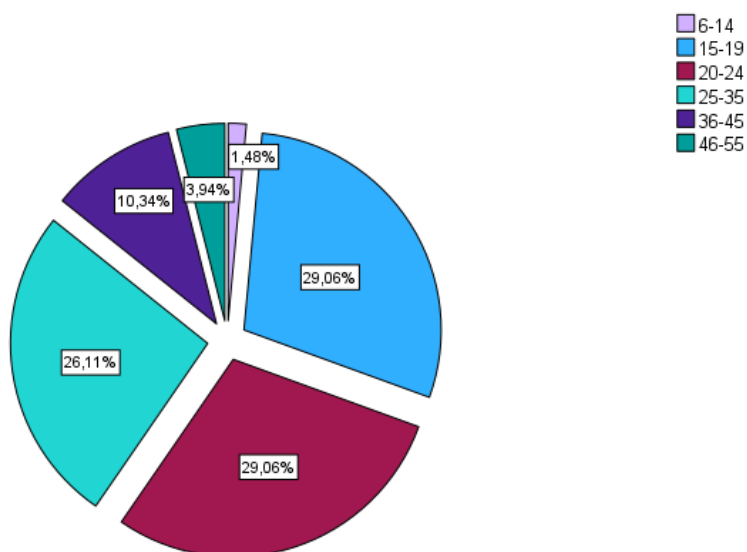
Kercsó eredményeivel nagyjából azonos eredmények érkeztek a demográfiai adatokra vonatkozóan, annyival kiegészítve, hogy egyes kérdéseknél kibővítettem a válaszokat, ezzel még inkább konkretizálva az eredményeket. Ezek fényében a válaszadók arányát tekintve 87,3%-uk (178 fő) nő és 12,7%-uk (26 fő) férfi. (2.ábra)

2.ábra A válaszadók nem szerinti százalékos aránya % (N= 204), saját készítésű ábra



Az életkori megoszlás tekintetében három korcsoportban is közel egyenlő eredmények születtek, 28,9%-uk (59 fő) volt a 15-19 év és 20-24 év közötti kitöltők aránya is és nem sokkal lemaradva 26% (53 fő) töltötte ki a 25-35 évesek közül. (3.ábra)

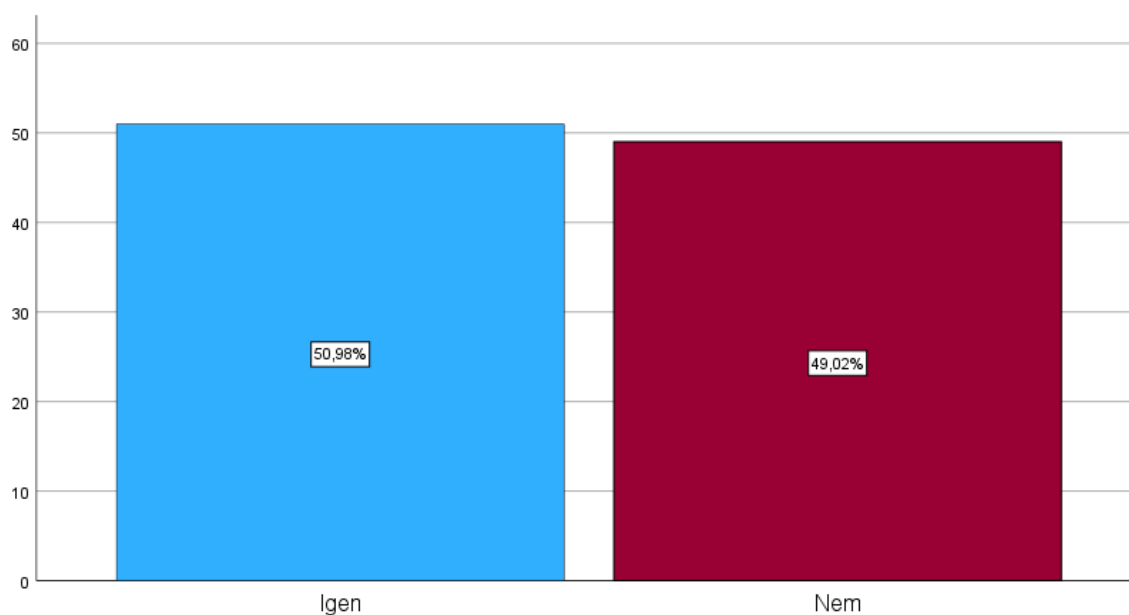
3.ábra A válaszadók életkori megoszlása, % (N=204), saját készítésű ábra



A településtípusok közötti eloszlás is nagyjából hasonló volt, mindenholn színt negyed annyian töltötték ki, ami azt mutatja egyértelműen, hogy azok is igyekeznek kapcsolódni, akik közelében nincs automata.

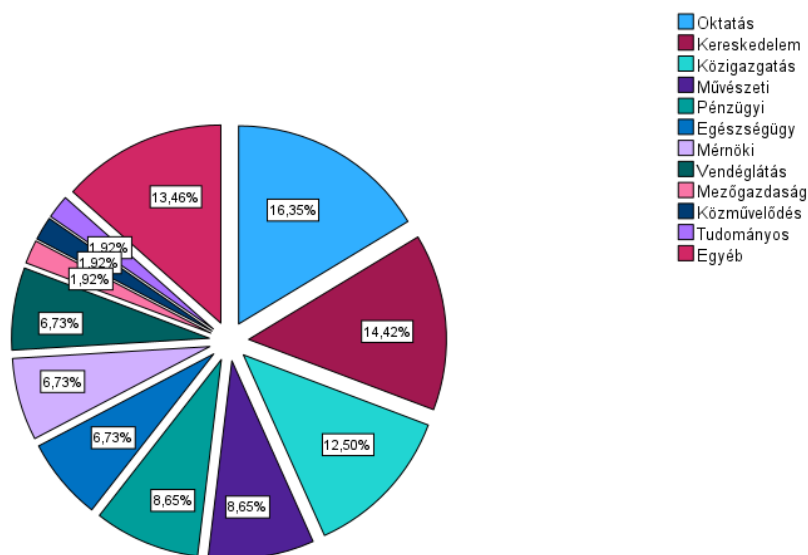
A hipotézisem kapcsán (H1 és H2) két részre bontottam a kitöltők csoportját, aszerint, hogy dolgoznak-e, (4. ábra) mivel az volt a feltevésem, hogy a dolgozók nagy része valamilyen kulturális területhez kapcsolódik (művészet, közművelődés, turizmus/vendéglátás).

4.ábra Az ÖN már dolgozik kérdésre adott válaszok százalékos arányai % (N=204), saját készítésű ábra



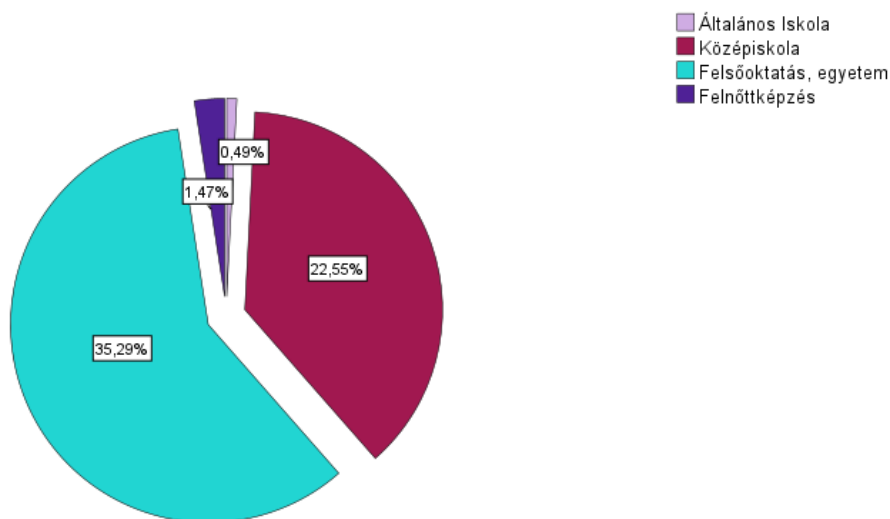
Ezek alapján 104 fő, vagyis 51%-uk már dolgozik, viszont a területi eloszlás jóval meglepőbb volt, mivel több mint 20 féle területet soroltak fel és ezek között csak a negyedik legnépszerűbb válasz volt a művészeti terület 8,6%-kal, utána pedig nem sokkal 6,7%-kal a vendéglátás jelent még meg. A legtöbbet jelölt az oktatás majd a kereskedelem és a közigazgatás voltak, amik alapján elmondható, hogy nem függ területtől a POKET iránti érdeklődés, nagyon sok embert meg tud szólítani. (5. ábra)

5. ábra A dolgozó válaszadók munkaterületeinek megoszlása, % (N= 104), saját készítésű ábra



A másik csoportot azon hipotézisemre alapozva alakítottam ki, hogy ha tanulnak még, akkor azt milyen intézményben teszik. Mivel az volt a feltevésem, hogy többnyire egyetemisták lesznek ők, hiszen a POKET elhelyezkedésében megfigyelhető, hogy minden nagyobb egyetemvárosban megtalálhatóak. Kercsó kutatásában ez nem jelenik meg tényszerűen, de a korosztály alapján az látható volt, hogy a 15-24 évesek köréből érkezett a legtöbb válasz, amelybe éppen beleesnek egyetemisták is, ezen gondolatmenet mentén konkretizálva a korosztályokat. (6. ábra)

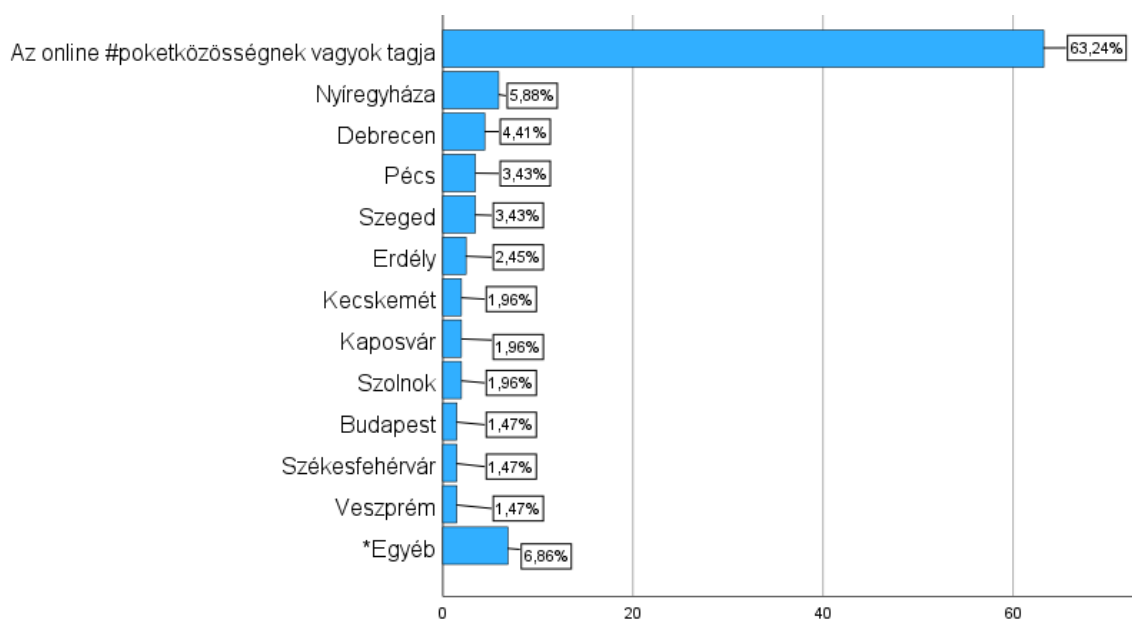
6.ábra A tanuló válaszadók megoszlása intézmény szerint % (N=100), saját készítésű ábra



4.3. A POKET közösségekkel való kapcsolódás

A H1 hipotézisemmel kapcsolatos megállapításomat még az a kérdésem is indokolja, hogy mely közösség tagjai, mert bár a legtöbben az online közösséget jelölték meg, néhány helyi POKET tag is képviseltette magát, a legnagyobb arányban Nyíregyháza, majd Debrecen Szeged, Pécs, Kecskemét, Szolnok és Kaposvár. Az itteni eredményeknél azonban a legmeglepőbb Erdély megjelenése volt, 7-en töltötték ki innen és ketten a Felvidékről, ahol még automaták sincsenek ez pedig csak még inkább növeli jelentőségét. (7.ábra)

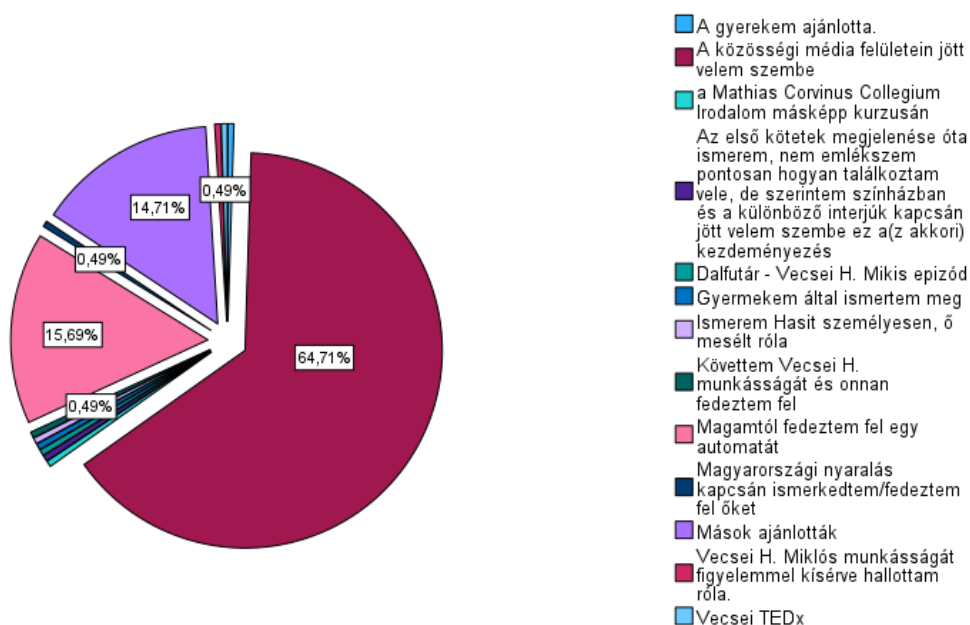
7.ábra A válaszadók arányszámos eloszlása aszerint, hogy közösséghez tartoznak, % (N= 204), saját készítésű ábra



*Vác, Tata, Szentendre, Miskolc, Hódmezővásárhely, Esztergom, Eger, győr, Szombathely és a Felvidék 1-1 válaszadóval

Az online közösség erőssége várható volt és ezt az is alátámasztotta, hogy hogyan ismerték meg, mivel a legtöbben 64,7% (132 fő) az internetről, ami egy paradox helyzet, lévén hogy az alapító, Vecsei H. Miklós induló videojukban úgy fogalmazott „*felszállok a villamosra és én is elkezdem pötyögtetni az okostelefonomat meg azt látom, hogy körülöttem mindenki és úgy el van szürkülve kicsit a város(...) Ha már mindenféleképpen csendben már nem tudunk meglenni és a zsebünkhöz nyúlunk akkor a teló mellett legyen egy könyv is.*” (Én vagyok itt 2018) Ezzel viszont a közösségi média pozitív felhasználását is meg tudják mutatni, hiszen ez a 132 fő már félre tudja rakni a telefonját egy POKET miatt. (8. ábra)

8.ábra A Hogyan ismerkedett meg a POKET-tel kérdésre adott válaszok százalékos megoszlása % (N=204), saját készítésű ábra



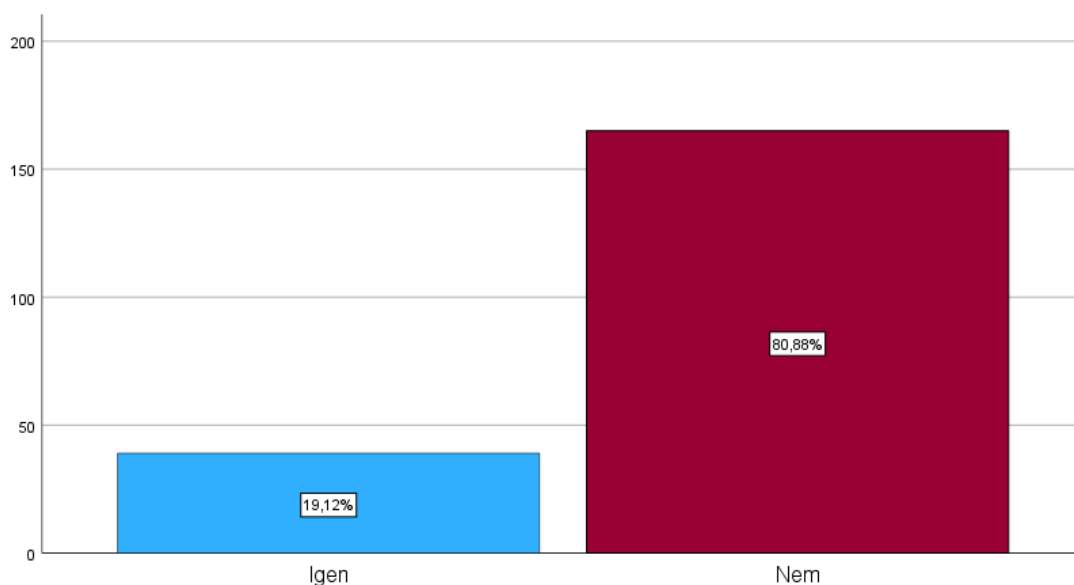
A tagok részvételi idejére vonatkozóan az eredmények Kercsó kutatásában is hasonlóan jelentek meg és részben be is bizonyosodott a hipotézisem, mivel a legtöbben 35,8% (73 fő) 1-2 éve tagjai a közösségnek. Viszont a 3 és 4 éves is tagok arányának tükrében az elmondható, hogy ők együttesen nagyobb számban vannak jelen 28,9%-kal (59 fő) a 3 éve és 18,1%-kal (37 fő) a 4 éve résztvevők száma. Ezek alapján a POKET ismerőinek lelkesedése és kitartása a kezdeményezés iránt tetten érhető, mivel ennyi szinte indulásukkor csatlakozó aktív tag van jelen. (1.táblázat)

1. táblázat A POKET-hez tartozásuk idő szerinti megoszlása, % (N=204), saját készítésű táblázat

	N	%
1-2 éve	73	35,8%
3 éve	59	28,9%
4 éve	37	18,1%
Pár hónapja	25	12,3%
Néhány napja, hete	6	2,9%
Amióta megjelent a POKET	1	0,5%
Kezdetektől	1	0,5%
Nem vagyok tag	1	0,5%
Több mint fél éve, 10 hónapja	1	0,5%

A közösség működését jelentősen meghatározzák az általuk rendezett események, így ezek látogatására vonatkozóan megkérdeztem látogatják-e ezeket és meglepő módon 80,9%-uk nemleges választ adott. Az indoklásban pedig a legnagyobb számban 36,2%-kal a „nincs időm” volt, majd pedig és 14,1%-uk pedig nem is tudna kivel menni. (2. táblázat) Ezek a válaszok pedig nagyban megegyeztek Kercsó a „Mi kell ahhoz, hogy belépjen akár az országos, akár egy városi közösségbe? – kérdésre adott válaszokkal, ahol – A válaszokból kettő magasan kiemelkedett: több szabadidő (59 fő – 46,8%), csoporton belüli ismeretség (58 fő – 46%).” (Kercsó 2022:45)

9.ábra A válaszadók POKET eseményekre látogatásának százalékos aránya % (N=204), saját készítésű ábra



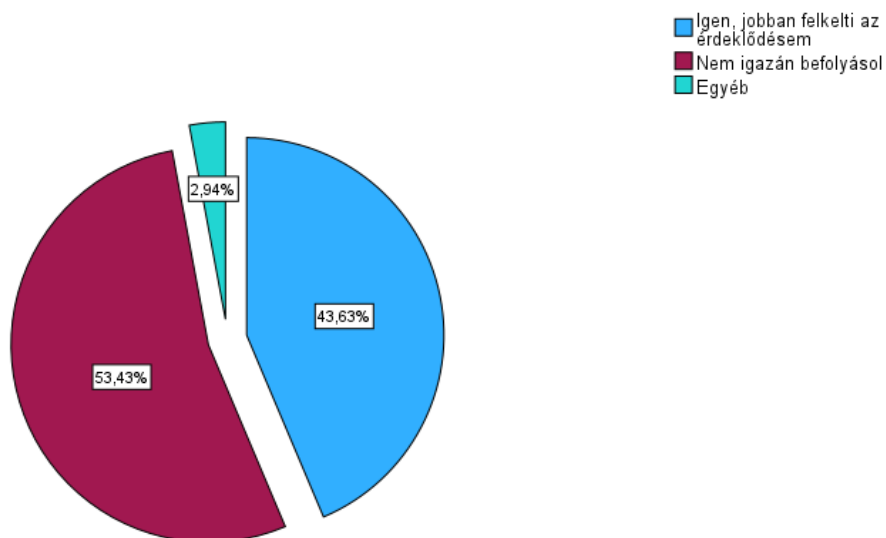
2.táblázat A 9. ábra nemleges válaszadóinak indokai % (N= 163), saját készítésű táblázat

	N	%
Nincs rá időm	59,00	28,92%
Nem hallottam még ilyenről	20,00	9,80%
Nincs a közelemben ilyenre lehetőség	53,00	25,98%
Nincs kivel mennem	23,00	11,27%
Én Erdélyben élek így nincs lehetőségem, még a könyvek is nem rég kerültek forgalomba a helyi könyves üzletekben.	1,00	0,49%
Erdélyben élek és nincs lehetőségem azokban az időpontokban kiutazni Magyarországra	1,00	0,49%
Mindig akkor nem értem rá	1,00	0,49%
Nem érdekelnek a programok.	1,00	0,49%
Azok annyira nem vonzanak.	1,00	0,49%
Nem sikerült eddig összehozni	1,00	0,49%
Nem tudtam összeegyeztetni az egyéb feladataimmal.	1,00	0,49%
Online közösség tagja vagyok. A Völgyben ott tudtam lenni a POKET udvarban, de sajnos vidéki lévén nem tudok eljárni a pesti rendezvényekre, mert sok esetben olyan időpontban van, amikor nem tudok elmenni. Többször van hétköznapi, s nem érek oda, illetve másnap vissza a munkahelyemre. Különben mennék közösségbe.	1,00	0,49%

4.4. Olvasási és POKET vásárlási szokások

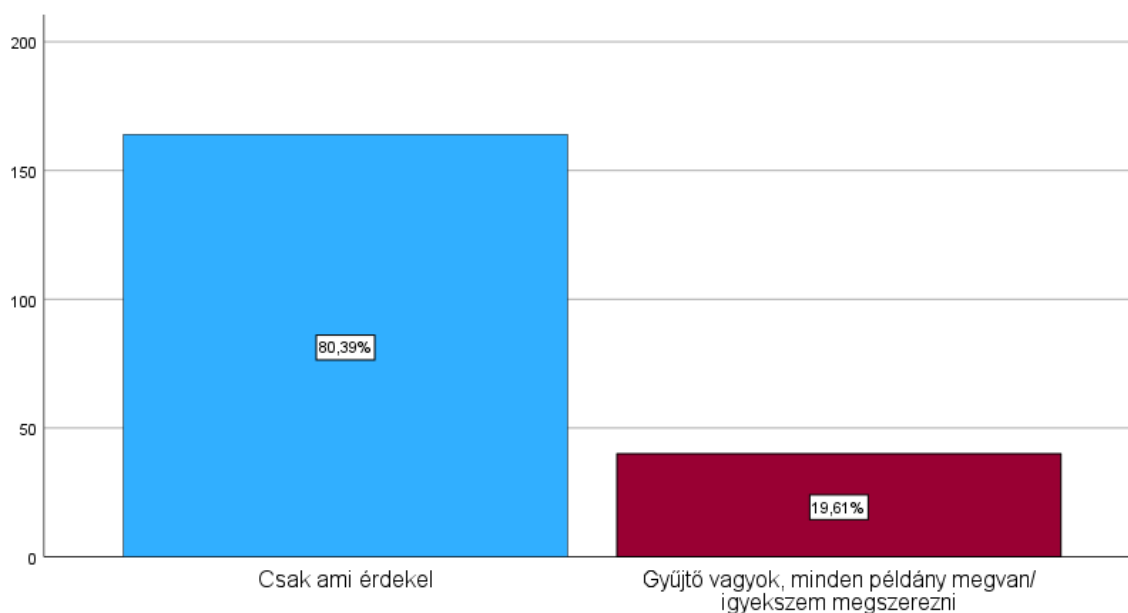
Több kérdéssel igyekeztem az olvasási szokásokra vonatkozó hipotézisemet (H6) is tesztelni. Így elsőként onnan indultam, milyen más platformokat ismernek még. A legtöbben (157 fő) a Vates-t jelölte meg, majd a NIOK-ot (113 fő) és (68 fő) Juhász Anna tevékenységét, ezekben pedig az a közös, hogy akár együttműködés, akár nagykövetség kapcsán, de mindannyian kapcsolódtak már valahogyan a POKET-hez. Ezzel egy kölcsönhatást elérve a különböző olvasásnépszerűsítő lehetőségek között. Annak ellenére, hogy a megkérdezetteknek 53,4%-át (109 fő) nem tudják a könyv nagykövetei befolyásolni.

10. ábra A nagykövetek hatására való vásárlás eredményeinek százalékos eloszlása %
(N=204), saját készítésű ábra



Viszont erre vonatkozó kérdésem igen megosztó volt, mert nem sokkal kevesebbeket 43,6%-ot (89 főt) viszont tud. (10. ábra) Ebből és a birtokolt POKET zsebkönyvek számából levonható az a következtetés, hogy a POKET tagjai csak azokat a köteteket veszik meg, ami érdeklí is őket. Ezt pedig válasz formájában is megerősítették, mivel 80,4%-uk (164 fő) vásárol ilyen tudatossággal. (11. ábra)

11. ábra A gyűjtő-e vagy sem kérdésre adott válaszok százalékos eloszlása (N=204),
saját készítésű ábra



Az olvasási szokásokra vonatkozó kérdéssel kapcsolatban megállapítható, a hipotézisemet részben megcáfolva a legtöbb kitöltőnek nem változtak a szokásai, a többi válaszlehetőséget összeadva azonban 62,7%-nál történt valamilyen változás, akár a műfajok, akár a ráfordított idő vagy a könyvforma tekintetében. (3. táblázat)

3. táblázat A Változtak-e az olvasási szokásai a POKET hatására kérdésre adott válaszok százalékos eloszlása (N=204), saját készítésű táblázat

	N	%
Nem	75	36,8%
Igen, több műfajt megszerettem	67	32,8%
Igen, több időt fordítok rá	35	17,2%
Igen, több papíralapú könyvet olvasok	26	12,7%
Helikon zsebkönyv inkább közrejátszott abban, hogy több papíralapú könyvet olvassak	1	0,5%

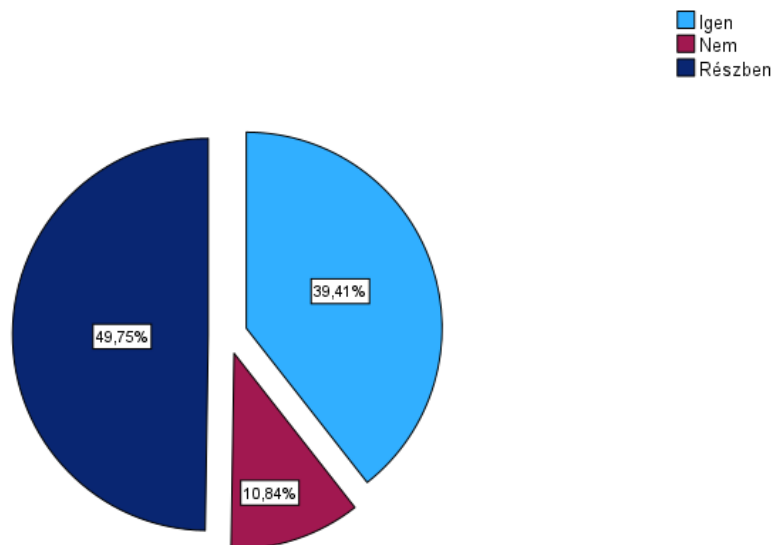
Az elolvasott könyvek mennyiségénél pedig az előzőekhez hasonlóan 44,1%-uk (90 fő) olvasási szokásai nem változtak, mivel eddig is sokat olvastak, viszont nem sokkal lemaradva 40%-uk (82 fő) számára változásokat hozott a több olvasás javára. (4. táblázat)

4. táblázat A Változott-e az elolvasott könyvek mennyisége a POKET hatására? kérdés adott válaszok százalékos eloszlása (N=204), saját készítésű táblázat

	N	%
Nem, eddig is sokat olvastam	90	44,1%
Igen, többet olvasok	82	40,2%
Nincs időm, csak néhány kiadványra	30	14,7%
Nem tudom, hogy a POKET hatására változott-e	1	0,5%
Többet olvasok, de nem kizárólag ennek hatására	1	0,5%

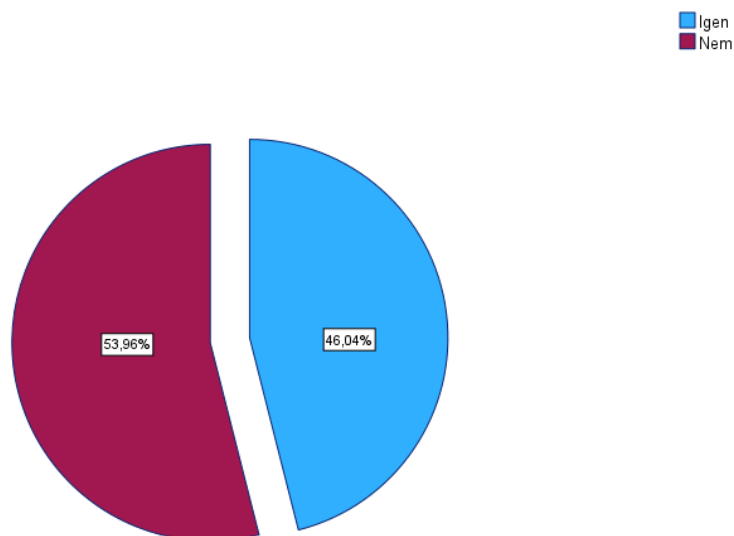
Azon feltevésemet, hogy olvasókörnek lehetne-e nevezni a kezdeményezést egyrésről a POKET fontosságáról és szerepéről való vélekedéssel szerettem volna alátámasztani. A válaszadók közül 146-an gondolták úgy, hogy „az olvasásnépszerűsítése” miatt, majd 127-en pedig úgy, hogy amiatt fontos a jelenléte, mert „közelebb hozza az emberekhez a könyveket”. Emellett 39,2%-ukat (80 fő) jobban befolyásolná a vásárlásban egy nemes cél támogatása, 49,5%-ukat pedig csak ugyan részben, de ebből következően valószínűleg elgondolkodna rajta. (12. ábra)

12. ábra A válaszadók százalékos megoszlása, aszerint, hogy befolyásolná-e egy nemes cél támogatása a vásárlásban % (N=204), saját készítésű ábra



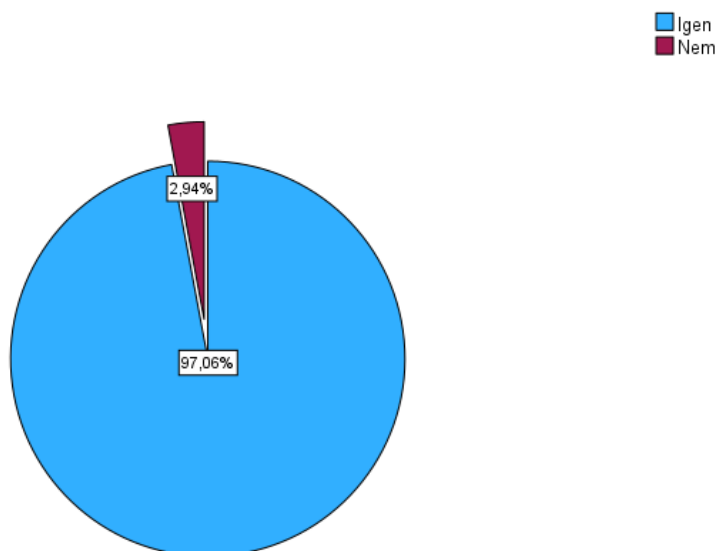
Ezt pedig az is bizonyítja, hogy a megkérdezetteknek a 45,6%-a már támogatott is valamilyen adományozást (Amigos kötetek, Vates X POKET, játékonysági aukció, automata támogatása, ifjúsági kötetek). Gellér Ferencnére hivatkozva, az *„olvasókörök művelődési szerepköre nem volt kizárólagos. Együtt járt gazdasági, politikai és társadalmi törekvésekkel, ezek együttes jelenléte határozta meg tevékenységét és hatását.”* (Gellér Ferencné 1980:61) ennek tudatában pedig joggal nevezhető egy új formát megtestesített olvasókörnek a POKET. (13. ábra)

13. ábra A válaszadók százalékos megoszlása, aszerint, hogy támogattak-e már a POKET közreműködésében létrejövő adományozást % (N=204), saját készítésű ábra



A POKET hatását, azt a pozitív áramlatot, amit elindított, viszont nyomon követhetjük az alapján is, hogy a megkérdezettek szinte egyöntetűen, 97%-kal (198 fő) ajánlotta már másoknak a kezdeményezést. Tehát pozitív hatással voltak rá a közösség és a zsebkönyvek nyújtotta lehetőségek. A kezdeményezés számára egy nagyon pozitív visszaigazolás is egyben. (14. ábra)

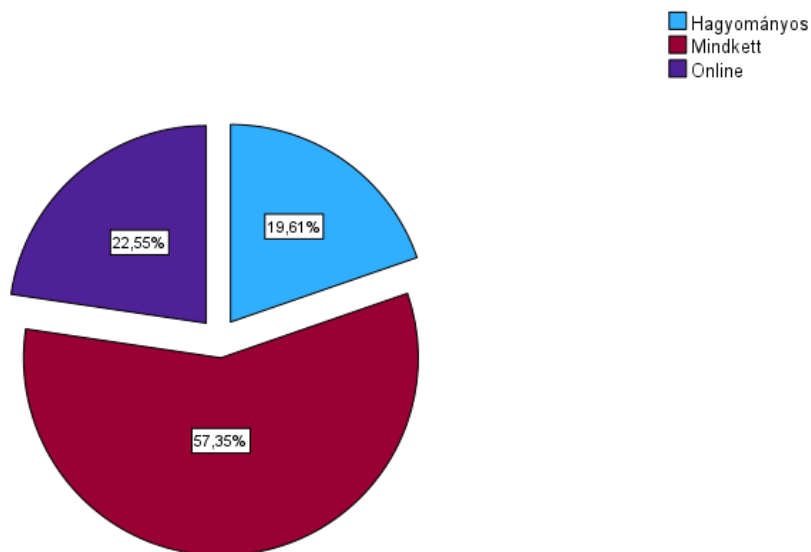
14. ábra A válaszadók százalékos megoszlása, aszerint, hogy ajánlották-e már a POKET-et másoknak % (N=204), saját készítésű ábra



4.5. A POKET tagok közösségről való vélekedése, igényei

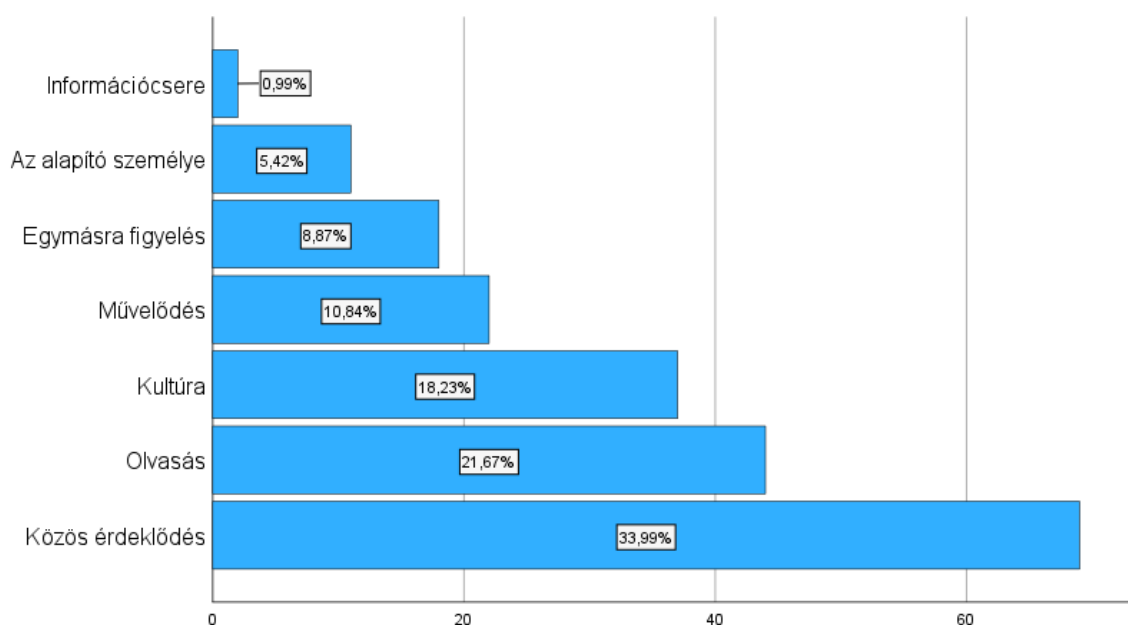
Azon hipotézisemet (H4) viszont, hogy a közösség tagjai főképp a hagyományos közösségeket részesítik előnyben a kitöltők megcáfolták, mivel a három lehetőség (online, hagyományos, mindkettő) közül a legkevésbé azaz 19,6% (40 fő) jelölte csak meg a hagyományost. Ugyan a legtöbben 57,4% (117 fő) mindkettőt preferálják, ez viszont azzal is magyarázható, hogy a legtöbben főleg az online közösséghez tartozónak vallották magukat. (15. ábra) (7. ábra)

15. ábra A válaszadók százalékos megoszlása, aszerint, hogy mely közösséget preferálja inkább (N=204), saját készítésű ábra



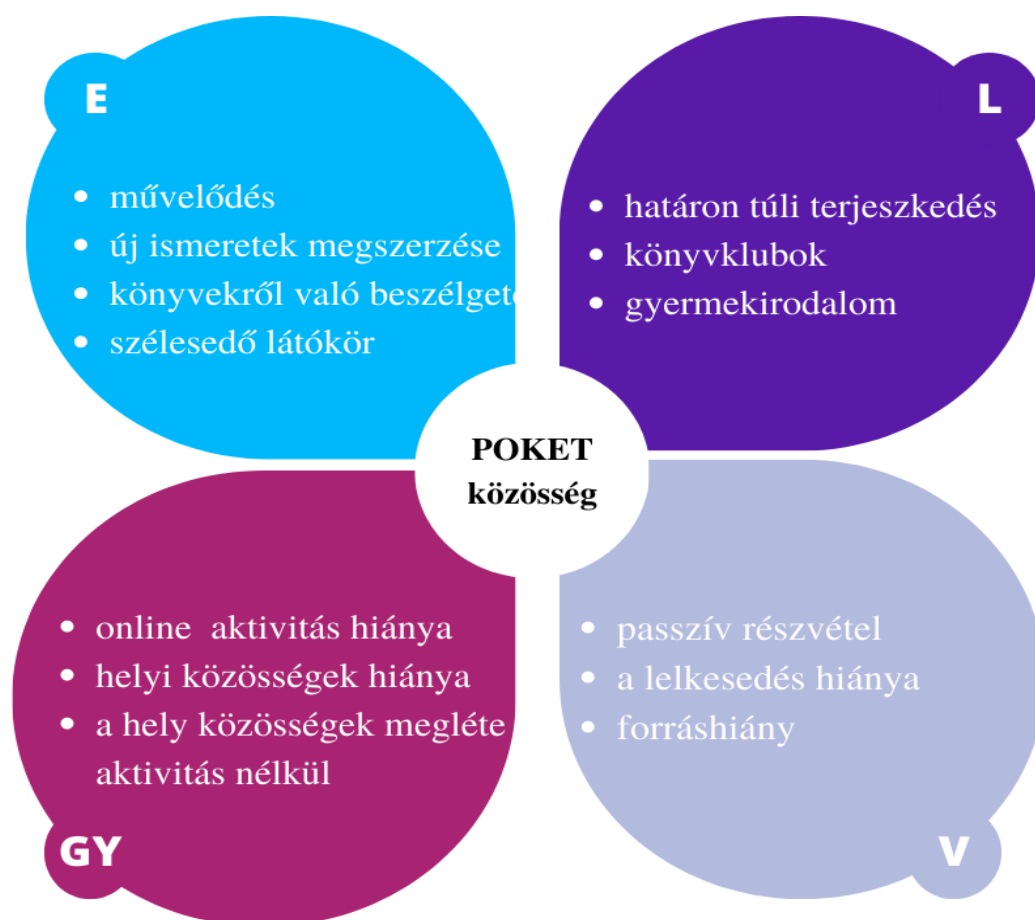
A közösség átfogóbb megismerése érdekében először is fontos volt megtudnom, mit tart a közösség összetartó, szervező erejének, ez pedig nem más, mint a közös érdeklődés 33,8 %-kal, a második legfontosabb ilyen tényező, pedig az olvasás 21,6%-kal, de a kultúra és a művelődés is meghatározó. (16. ábra).

16. ábra A POKET összetartó erejére vonatkozó válaszok százalékos megoszlása(N=204), saját készítésű ábra



A közösségben rejlő lehetőségeket, pedig a feltett kérdéseim alapján, a közösség nézőpontjából egy SWOT analízis segítségével mutatom be, mivel így talán jobban szemléltethető és a későbbiekben egy esetleges közösségfejlesztési folyamatban is könnyebben felhasználható lesz. (17. ábra)

17. ábra SWOT analízis a POKET gyengeségeire, fejlődésére, összetartó erejére irányuló kérdések alapján, saját készítésű ábra



A közösség erősségeit abba a kérdésbe sűrítettem bele, hogy mit ad a tagoknak a közösség. Eszerint a legtöbbüknek művelődést jelent (108 fő), majd új ismeretek megszerzését (95 fő) és egyenértékűen könyvekről való beszélgetést (93 fő) és szélesedő látókört (93 fő). (17. ábra)

A közösség gyengeségeivel kapcsolatban először arra voltam kíváncsi, egyáltalán van-e bármi, amit annak tartanak és erre csupán 50-en válaszoltak, de ezek alapján egész változóan vélekedtek. Nagyjából a válaszadók fele szerint nincs gyengesége, így az analízisembe a többi válasza hagyatkozva állítom fel ezt a pontot. Ezek alapján a legtöbben az aktivitás hiányát írták

valamilyen formában és a helyi közösségek hiányát, vagy meglétüket aktivitás nélkül (17.ábra)
(5. táblázat)

5. táblázat a leggyakoribb válaszok, a POKET gyengeségeire vonatkozó kérdésekre vonatkozóan

A programok hiánya
A programokon lehetnénk többen.
A szegedi közösségnek az aktivitás hiánya
A szétszóródott koordinátor csapat, utánpótlás hiánya.
Egyáltalán semmilyen aktivitása nincs sem az online térben, sem személyesen a helyi poketközösségnek. Az online ellenben remekül működik.
Hogy sajnos csak Magyarországon belül van. Szerintem itt is nagyon közkedvelt lenne Erdélyben, mint a Helikon zsebkönyvek.
Ismeretlen számomra a Miskolci közösség
Passzív részvétel, mindenki a másakra számít, hogy majd a másik tag elmegy/reagál/kommentel/részt vesz egy adott ügyben, ő csak a fejleményeket akarja hallani
Szerintem kicsit kihasználatlan az online közösség, nem sok beszélgetés zajlik a csoportban, főleg mióta mennek az automata riporter posztok, alig lehet mást látni a budapesti csoportban pl.

A közösség lehetőségeit ezen gondolatmenet mentén azon kérdésemből válaszaiból merítettem, hogy miben fejlesztenék a közösséget tagjai. Emellett az előbbi kérdésem egyik elemét is ide soroltam, mert meglepően sokan mutatták érdeklődésüket Erdélyből, többen szeretnék, hogy a POKET a határon túlra is terjeszkedjen, valamint a könyvklubok lehetősége is felmerült és néhányan úgy vélik a gyermekek megcélzása, gyermekkötetekkel is egy lehetőség lenne a fejlődésre. (17. ábra)

Néhány válasz a leggyakoribb választípusok közül:

- „Nagyon sokan szeretnék, ha Erdélybe is elérne a Poketautomata, mert itt is kialakulhatna egy közösség, ami összekapcsolna minket az Anyaországi közösségekkel.”
- „Kiterjeszteni a fizikai jelenlétet Erdély városaira is.”
- „Terjeszkedés, Erdélybe.”
- „Nyitottságban egymás iránt, közös érdekek meglátásában, bizalom kiépítésében, elfogadásban, közösségi aktivitásban”
- „A közösség aktívabb részvétele a programok szervezésében és a közösség bővítésében.”
- „Lehetne több vidéki, hivatalos rendezvény, pl. könyvbemutatók, beszélgetések. „
- „Több könyvről beszélgetős esemény lehetne, mint egy könyvklub.”

- „*A könyvek kivételében. A korosztály tágitásában.*”
- „*Most úgy érzem a kisebb gyerekeknek is kellene népszerűsíteni(gyermekkönyv)*”

Veszélyeknél pedig csak két választ tudok kiemelni, „*passzív részvétel, mindenki a másikra számít, hogy majd a másik tag elmegy/reagál/kommentel/részt vesz egy adott ügyben, ő csak a fejleményeket akarja hallani*” és a „*szétszóródó koordinátor csapat, az utánpótlás hiánya*”, így főképp a lelkesedés hiánya lehet a meghatározó veszélyforrás. Itt azonban érdemes kitekinteni. Hiszen a közösség egy nonprofit kezdeményezés köré szerveződik és a kutatásom készültekor uralkodó helyzet is mutatja, hogy mennyire ingoványos talaj ez. Jelenleg is folyik egy gyűjtés, hogy új könyvet adhassanak ki. Viszont ez az egymásra figyelő közösség már számos ilyen gyűjtés alkalmával jeleskedett, így ez sem lehet akadály. (17. ábra)

5. Összegzés

Dolgozatomban igyekeztem a poketközösséggel kapcsolatos fogalmakat, a különböző közösségtípusok felől közelítve bemutatni. Valamint az olvasókörökön keresztül az olvasásnépszerűsítés előzményét, továbbá a jelenlegi, hazai olvasásnépszerűsítő kezdeményezéseket ismertetni. A témában releváns kutatások megismerése után, pedig kérdőíves vizsgálatot végeztem a poketközösség tagjai körében. A kérdőívemben négy témakörre bontva a tagok demográfiai adataira, a POKET hatására, valamint a közösségről való vélekedésükre és a közösséget meghatározó erősségekre és fejlesztendő tényezőkre vonatkoztak kérdéseim. A beérkező válaszok alapján pedig hipotéziseimmel összevetve elemeztem az adatokat. Végül pedig összegeztem az így kapott eredményeket és megfigyeléseimet a további lehetőségekre vonatkozóan.

A kutatási eredmények alapján az megállapítható, hogy H1 hipotézisem bebizonyosodott, mivel valóban többnyire egyetemisták alkotják ezt a közösséget, valamint középiskolások és jövőbeli egyetemisták. A H2 feltételezésem megdőlése világosan mutatja, hogy sokkal összetettebb közösségről beszélhetünk, mint egy azonos háttérrel rendelkezők alkotta hagyományos olvasókör. Kercsó eredményeihez hasonlóan az általam végzett kutatás alapján is a közösség tagjainak legnagyobb része 1-2 éve tag, amivel a H3 hipotézisem részben ugyan bebizonyosodott, de összesítve többen vannak a 3 és 4 éve jelen levők. Ami a POKET sikerességét is mutatja, hiszen már szinte a kezdetektől jelen levők is aktívak még.

A kutatásom legfőbb kérdése (H4) azonban csak részben hozott egyezést feltevésemmel, miszerint a hagyományos közösségeket jobban preferálják a POKET tagjai. Ez azonban sokkal

összetettebb ennél, mivel formailag a távolságok miatt kötöttek a lehetőségeik, így a hagyományos közösségek létrehozását nem az igény határozza vagy inkább hátráltatja a leginkább.

Viszont H5 hipotézisem bebizonyosodása alapján nevezhető ugyan így, viszont egy már csak közösségi formájából adódóan is új formájú olvasókörnek. A vizsgálataim alapján a POKET szerepe az olvasásnépszerűsítés területén változtatta meg leginkább tagjai szemléletét, ezzel is bebizonyosodva H6 hipotézisem elképzeléseit.

Dolgozatom célja a poketközösségek megismerése volt, a benne rejlő lehetőségek feltérképezése és tagjainak hozzáállása. A kutatási eredményeim fényében megállapítható, hogy az „egymásra figyelő közösség” tényleg figyel egymásra, elsősorban már csak a kérdőívet illető megmozdulások és jelenlét alapján. Másodrésről pedig azért is, mert megvan bennük az akarat a fejlődés és egymás megismerése iránt.

Így ezek mentén érdemes lenne a POKET közösségeit tovább vizsgálni, más, részletesebb módszerekkel, például terepkutatással. Ami egyenként térképezi fel a helyi közösségek helyzetét, mivel ez csak egy átfogó, általános eredményképe a poketközösségeknek. A problémák megismerését követően pedig el is indulhatna a közösség felélesztése az aktivizáló módszerekkel. Az eredmények és az igények alapján azonban az online közösségek működése is élhető megoldás lehet a tagok számára, hiszen az egyetlen feladatuk az aktivitás növelése.

A 2018-as indulásuk óta jelentős változásokat értek el a fiatalok olvasáshoz való hozzáállásában és egy élményszerűbb képet is fel tudtak állítani a könyvekről. Így az olvasás mélyen meghatározza a közösségeit és ennek terjesztését is szívesen teszik tagjai. Az indulás óta pedig a tagok számának növekedése, az újabbnál újabb megjelenések és különböző új próbálkozások (most éppen társasjáték) mind azt bizonyítják, hogy a POKET-nek, mint közösségnek és olvasásnépszerűsítő kezdeményezésnek is helye van és egyre meghatározóbb szerepe a magyar társadalomban.

Az pedig világossá vált, hogy *„A POKET nemcsak könyv, hanem egy egymásra figyelő közösség jelképe, ahol hiszünk az elmélyülésben, a minőségi időtöltésben és az őszinteségben. Ha változtatnál a világon, először te változz! Mi veled vagyunk.”* (POKET 2022c)

Irodalomjegyzék

- 1997. évi CXL. törvény a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről
- Arapovics Mária (2016): A közösségfejlesztés alapfogalmai és a kulturális közösségfejlesztés paradigmái. In: Kulturális Szemle. 3.évf. 2.sz. 36-53. p. https://www.kulturalisszemle.hu/storage/app/media/lapszamok/KSZ_2016_2.pdf#page=36 Letöltés dátuma: 2022.10.10.
- Arapovics Mária, Vercseg Ilona (szerk.): (2017): Községfejlesztés módszertani útmutató. Szabadtéri Néprajzi Múzeum, Múzeumi Oktatási és Módszertani KP; NMI Művelődési Intézet Nonprofit Közhasznú Kft.; Országos Széchényi Könyvtár, Budapest.
- Bernát Anikó – Hudácskó Szilvia (2020): Könyvolvasási és könyvvásárlási szokások, 2020. Budapest, TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt. https://mkke.hu/mediatar/fajlok/tarki_olvasas2020_tanulmany2 Letöltés dátuma: 2022. 11. 22.
- Csépe Valéria (2006). Az olvasó agy. Budapest, Akadémiai Kiadó. Letöltés dátuma: 2022. 12. 28. http://www.csepevaleria.hu/documents/csepe_az_olvaso_agy.pdf
- Én vagyok itt (2018): Vágd Zsebre az irodalmat. M2 Petőfi TV <https://www.youtube.com/watch?v=iXrSepMlyTg&t=44s> Letöltés dátuma: 2022. 11. 27.
- Farkas Ferenc - Gáti Anna: (2020) Olvasásnépszerűsítés megújuló eszközökkel. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 29. évf. 11. sz. 3-9. p. <https://ojs.elte.hu/3k/issue/view/125/44> Letöltés dátuma: 2022. 10. 11.
- Fülekiné Joó Anikó (2018): Olvasás és közösségi interakció: a perszuazív kommunikáció hatása általános és középiskolás fiútanulók olvasási attitűdjére. Doktori (PhD) értekezés. Debrecen, Debreceni Egyetem.
- Fülöp Géza (1978): A magyar olvasóközönség a felvilágosodás idején és a reformkorban. Budapest, Akadémia Kiadó <https://mek.oszk.hu/01600/01608/pdf/01608.pdf> Letöltés dátuma: 2022. 11. 18.
- Gellér Ferencné (1980): Hajdú megyei könyvtárak és olvasóköriök a két világháború között. In: Gazda István (szerk.): [A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár évkönyve 7. kötet] Debrecen, 59- 71. pp.
- Hankiss Elemér (1983): Községek válsága és hiánya. In: Társadalmi csapdák/ Diagnózisok. Budapest, Magvető Könyvkiadó. 205- 240. p
- Juhász Anna- Pura Poesia weblap <https://marieclaire.hu/?s=pura+poesia> Letöltés dátuma: 2022. 12. 01.
- Kercsó Eszter (2022): A könyvek községsszervező ereje a Poket Zsebkönyvek példáján keresztül. Szakdolgozat. Pécs, Pécsi Tudományegyetem
- Klement, Mariann (2016): Online és offline községek szerveződésének sajátosságai egy kutatás tükrében In: Az IKT eszközök szociálpedagógiai vonatkozásai. Eger, Eszterházy Károly Egyetem Líceum Kiadó. 94-122. p.
- Maróti Andor (2013): Kultúráközvetítés vagy községi művelődés? In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 22. évf. 10. sz. 3-9. p. http://epa.hu/01300/01367/00254/pdf/EPA01367_3K_2013_10.pdf Letöltés dátuma: 2022.10. 17.
- Nemzeti Művelődési Intézet (2020): Fogalomtár a „Minősített Közművelődési Intézmény Cím” és a „Közművelődési Minőség Díj” elnyerésére benyújtott 2020. évi

- Nemzeti Színház (2018): „vagyok, kereslek” - A III. Richárd után újra a Nemzetiben dolgozik a fiatalokból álló Sztalker Csoport: új bemutatójuk a Woyzeck : Kik ők, mit csinálnak, mit akarnak és hogyan? In: Nemzeti Magazin, V. évf. 7.sz. 10-11. p https://nemzetiszinhas.hu/uploads/files/folyoirat/nm_V_7.pdf Letöltés dátuma: 2022.12.02.
- OLVASNISZABAD! facebook oldal <https://www.facebook.com/groups/548078403002777/> Letöltés dátuma: 2022.12.02.
- Országos Széchényi Könyvtár. Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum (2022): Olvasásfejlesztési és -népszerűsítési világkép. Budapest <https://www.ki.oszk.hu/sites/default/files/hirfajlok/olvasasfejlesztas.pdf> Letöltés dátuma: 2022.10.10.
- Ott Anna- Rólam <https://ottanna.hu/hu/rolam> Letöltés dátuma: 2022.12.01.
pályázatokhoz elektronikus változat. https://nmi.hu/wp-content/uploads/2020/04/MKIC_KMD_Fogalomt%C3%A1r_2020.pdf Letöltés dátuma: 2023. 01. 05.
- POKET (2022a): Könyvek <https://poketonline.hu/#konyvek> Letöltés dátuma: 2022. 12. 01.
- POKET (2022b): Automatáink <https://poketonline.hu/automataink> Letöltés dátuma: 2022.12.01.
- POKET (2022c): Rólunk <https://poketonline.hu/rolunk> Letöltés dátuma: 2022.12.01.
- Radics Krisztina (2020): Hazai és nemzetközi trendek az olvasásnépszerűsítés terén.. Budapest, HUNGARNET Egyesület <http://real.mtak.hu/119194/1/radics.pdf> Letöltés dátuma: 2022. 10. 10.
- Rheingold, Howard (1993): The Virtual Community <https://www.rheingold.com/vc/book/intro.html> Letöltés dátuma: 2022. 11. 17.
- Sallai István (1954): Az olvasókörökről. In: A könyvtáros, 4. évf. 1. sz. 23–25. p. https://epa.oszk.hu/04100/04174/00004/pdf/EPA04174_konyvtaros_1954_01_23-25.pdf Letöltés dátuma: 2022. 11. 11.
- Szabados Ágnes- Rólam <https://szabadosagnes.hu/rolam/> Letöltés dátuma: 2022.12.01.
- Szórá Ilona (2018): Értékvesztés – értékmentés. Vita az olvasókörök feloszlásáról In: Kulturális Szemle. 5. évf. 2.sz. 105-114 p. https://kulturalisszemle.hu/storage/app/media/lapszamok/KulturalisSzemle_2018_2.pdf Letöltés dátuma: 2022.10.10.
- Tóth Máté (2019): A hazai felnőtt lakosság olvasási és könyvtárhasználati szokásai 2019-ben http://www.azenkonyvtaram.hu/documents/11543/49234/Toth_Mate_Felnott_olvasas_konyvtarhasznalat.pdf/07ba9b52-f9a3-40b4-84bf-6dbff50d218f Letöltés dátuma: 2022.11.08,
- Varga A. Tamás – Vercseg Ilona (1998): Közösségfejlesztés. Budapest, Magyar Művelődési Intézet
- Vercseg Ilona (2018): Közösségelmélet. Közösségfejlesztők Egyesülete, Budapest [http://kka.hu/Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/0a84037251c6a630c1257075002e65aa/b43cc0ddd72bbddfc125827c00611729/\\$FILE/Parolafuzet_Vercseg_2018_k%C3%A9sz.pdf](http://kka.hu/Kozossegi_Adattar/Azadatt.nsf/0a84037251c6a630c1257075002e65aa/b43cc0ddd72bbddfc125827c00611729/$FILE/Parolafuzet_Vercseg_2018_k%C3%A9sz.pdf) Letöltés dátuma:2022. 10. 15.
- Veres Péter (1953): Legyenek az olvasókörök a társas élet otthonai. In: Művelt Nép, 4. évf. 9. sz. 22–23. p. https://adt.arcanum.com/hu/view/MuveltNep_1953/?pg=311&layout=s&query=veres Letöltés dátuma:2022. 11. 11.

- Waldinger Dóra (2020): Könyves influenszerek módszereinek adaptálása könyvtári környezetben. In: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros. 29. évf. 3. sz. 3-13. p. <https://ojs.elte.hu/3k/issue/view/116/43> Letöltés dátuma: 2022.10.12.

Felhasznált cikkek

- “OLYASMIVEL SZERETNÉK FOGLALKOZNI, AMI A SZÖVEGEN TÚL TUD MUTATNI” – INTERJÚ VECSEI H. MIKLÓSSAL (2022)<https://szinhaz.online/olyasmivel-szeretnek-foglalkozni-ami-a-szovegen-tul-tud-mutatni-interju-vecsei-h-miklossal/> Letöltés dátuma: 2022. 12.05.
- Átadták az első POKET-automatát (2018)<https://kultura.hu/atadtak-elso-poket/> Letöltés dátuma: 2022. 12.05.
- Poka Kriszta (2020) POKET zsebkönyvek: hogyan hordd az irodalmat a zsebedben <https://perspektivadiaklap.blogspot.com/2020/03/poket-zsebkonyvek-hogyan-hordd-az.html> Letöltés dátuma: 2022.12. 04.
- Ramháb Mária (2022): Bevezető, Országos könyvtári napok <https://osszefogas.ikszkonyvtarak.hu/koszonto.aspx> Letöltés dátuma: 2022.12.04.
- Tamás Zsófia (2022): Egy kólás automatából az olvasó zsebébe – POKET Zsebkönyvek a Csíkszeredai Könyvvásáron <https://www.helikon.ro/bejegyzesek/egy-kolas-automatabol-az-olvaso-zsebebe-poket-zsebkonyvek-a-csikszeredai-konyvvasarom> Letöltés dátuma: 2022. 12.05.
- Több ezer diákot ösztönzött a KLIK olvasásnépszerűsítő programja (2014) <https://kk.gov.hu/tobb-ezer-diakot-osztonzott-a-klík-olvasasnepszersito-programja> Letöltés dátuma: 2022. 12. 05.